Сайловлар — танлаш имкониятидир. Биз бу имкониятдан фойдалана оламизми?

2-бет

Матбуотнинг 10 душмани — 10 давлат раҳбари

3-бет

Бозорлар ҳар хил. Жой ҳақи эса бир хил...

4-бет

Яна бир янги журнал -

"МОЗИЙДАН САДО"

нинг биринчи сони босмадан чиқди! Энг замонавий бичимлар билан безатилган янги "меҳмон" "Растр" босмахонасида чоп этилди! Маданият ишлари вазирлиги, Бадиий академия ва Давлат Матбуот қўмитасининг бу янги нашри ҳар уч ойда бир марта - ўзбек, инглиз ва рус тилида босилади.

ОДОБИНГНИ ЯХШИ ҚИЛ

Чин инсон бўлиб яша, одобингни яхши қил,
Қовоқ уйма, сал жилмай, офтобингни яхши қ[ил].

Қарзингни вақтида уз, биров ҳақидан юлма,
Дўстдан айрилмай десанг, ҳисобингни яхши қ[ил].

Раҳбар бўлсанг одил бўл, бир кўзда кўр ҳамм[ани],
Шифокор бўлсанг агар, бетобингни яхши қил.

Олим бўлишлик осон, одам бўлишлик қийин,
Ҳақиқат йўлидан юр, инсофингни яхши қил.

Бир асарни кўп марта бостирма, виждонли бўл,
Шуҳрат истасанг, Тўра, китобингни яхши қил.

Тўра ЖУМАН

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

ҲУРРИЯТ

1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

Чоршанба кунлари чиқади 1999 йил 19 - 25 май 20 (122)-сон

Ҳамкорлик

МАҚСАД: АҲОЛИНИНГ ТИББИЙ САВИЯСИНИ ОШИРИШ

Иссиқ жон иситмасиз бўлмайди, дейдилар. Бинобарин, қай бир киши дардига шифо истаб тиббий тез ёрдам хизматига мурожаат қилмаган дейсиз? Ёки бирор фалокат, табиий офатдан шикастланган инсонни кўз олдингизга келтиринг. Унга шошилинч тиббий ёрдам зарур. Лекин, у ҳамиша ҳам ўз вақтида етиб келавермайди. Бундай пайтда инсон ҳаётини лаҳзалар ҳал қилади.

Республикамизда соғлиқни сақлаш соҳасини чуқур ислоҳ қилиш юзасидан Давлат дастури амалга оширилаётир. Аҳолига шошилинч малакали тиббий ёрдам кўрсатиш тизимини яратиш шу дастурнинг таркибий қисми ҳисобланади.

Куни кеча мамлакатимиз пойтахтидаги иккинчи Тошкент давлат тиббиёт институти қошида Шошилинч тиббий ёрдам ўқув марказининг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди. Энг замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган ушбу марказни Америка Халқаро соғлиқни сақлаш уюшмаси ва республикамиз Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамкорликда барпо этдилар. Ўзаро келишувга мувофиқ ўқув марказининг биносини таъмирлаш, мебеллар билан жиҳозлашни Соғлиқни сақлаш вазирлиги амалга оширди. Ўқув жиҳозлари: компьютер, принтер, факс, телевизор, видеомагнитофон, рангли сурат проекторларидан тортиб ўқув манекенларигача бўлган воситаларни америкалик ҳомийлар етказиб бердилар. Шунингдек, Америка Халқаро соғлиқни сақлаш уюшмаси марказнинг ўз шериклари ва бошқа шошилинч тиббий ёрдам марказлари билан электрон алоқа ўрнатишига имкон берадиган модем ва дастурлар билан таъминлайди.

— Бизнинг асосий мақсадимиз — аҳолининг тиббий савиясини оширишдир, — деди Шошилинч тиббий ёрдам республика ўқув маркази раҳбари, тиббиёт фанлари доктори, профессор В.Аваков. — Оғир дақиқаларда ҳар бир киши ўз яқинига, биродарига тиббий ёрдам беришни билиши лозим. Дунё амалиёти шуни кўрсатадики, кўп ҳолларда шифокорлар ўз вақтида етиб келолмайдилар. Ваҳоланки, уларнинг дастлабки юмушини шошилинч тиббий ёрдам кўрсатишдан бохабар бўлган ҳар қандай киши бажариши ва ҳаёти қил устида турган инсонни сақлаб қолиши мумкин. Шу боисдан марказда фақат тиббий ходимларгина эмас, бошқа кишилар, ҳатто уй бекалари ҳам ўқиши мумкин.

Замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган ушбу Марказда бир йўла 80 киши таҳсил олиши мумкин. Уларга АҚШда тайёргарликдан ўтиб келган 5 нафар мутахассис-ўқитувчи сабоқ берадилар.

— Жаҳонда соғлиқни сақлашнинг барча тизимини ислоҳ қилаётган мамлакатлар унчалик кўп эмас, — деди Бош вазир ўринбосари Ҳ.Кароматов марказ очилишига бағишланган маросимда сўзга чиқиб. — Биз барчамиз, яъни Ўзбекистон фуқаролари мана шундай кенг қамровли ислоҳотлар айнан бизнинг мамлакатда амалга оширилаётгани билан фахрланишимиз лозим.

Дарҳақиқат, шошилинч тиббий ёрдам республика ўқув марказининг бунёд этилиши мамлакатимизда амалга оширилаётган соғлиқни сақлаш соҳасидаги чуқур ислоҳот самаралари мевасининг бири, холос. Унинг бўйбасти кун сайин эмас, соат сайин юксалиб бораётир.

Шошилинч тибб[ий] ёрдам республика [ўқув] маркази очилиши [маросими]мида «Соғлом авл[од учун]» халқаро ноҳукумат жамғармасининг ф[ахрий] президенти Т.Кари[мова] қатнашди ва ўқув х[оналари]ни кўздан кечирди. [Маро]симда Ўзбекистон [Прези]денти Давлат масла[ҳатчи]лари Т.Рисқиев, В.Г[...]шев, Президентнинг Матбуот котиби А.Зи[...], соғлиқни с[ақлаш вазири] Ф.Назир[ов ҳам иштирок этди]лар.

Ўқув мар[казининг] тантанали очи[лишида] АҚШнинг Ўзб[екистондаги] Фавқулодда в[а мухтор] элчиси жаноб [...] Пресел ва Р[...] тиббий ёрд[ам ...] ижроия ди[ректори ...] Овертон [...] ҳамда сўр[...].

Маро[сим ...] гуруҳ т[...] шоши[линч ...] кўрс[...] ка[...] [illegible]

Савол

"ҲУРРИЯ[Т]" АХТАРИБ...

Кундалик воқеа-ҳодисалардан ўз вақтида бохабар бўлишда оммавий ахборот воситаларининг ўрни беқиёс. Телевидение, радионинг ўзига хос жиҳати борки, ахборотлар тезкорлик билан узатилади, газета хабарлари эса гўё тошга муҳрлангандек - уларни муддатсиз сақлаб қолиш мумкин.

Идорага обуна бўлинган кундалик газеталар билан раҳбар танишиб чиққач, сўнг ходимлар ҳам ундан баҳра оладилар. "Ҳуррият" газетасининг 12 апрель сонида ўқишли мақола чиқишини тасодифан эшитиб қолдим. Ўша куни эрта саҳарлаб газета сотиладиган маҳалла дўконига чиқдим. "Новомосковское" бекатидаги "киоск" берк. 15-шаҳар касалхонаси яқинидаги дўкондан номнишон йўқ (кейин аниқланишича, у бошқа жойга кўчирилган экан). Ирригация институти бош биноси биқинидаги дўкон дам олишда экан. Эринмай "қидирув"ни давом эттирдим. "Гидрометеомарказ" автобус бекатида дўкон бўлгувчи эди. Сўрабсуриштириб унинг аллақачонлар бу ердан "бош олиб" кетганини билдим.

Шунда менда қатор саволлар туғилди: газеталар кимлар ва нима учун чиқарилади? Газеталардан халқ, газетхон баҳраманд бўлмаса, жамиятда газеталарнинг ўрни йўқолиб бораётгани, бу — фожеа эмасми? Мен санаган манзилларда озмунча аҳоли истиқомат қиладими? Уларнинг ўз маърифий билимларини оширишга кимлар ва нималар тўсқинлик қилмоқда?

Хорижда сиз ўқийсизми, ўқимайсизми ўрнингиздан туриб улгурмасингизданоқ газеталарни остона эшигига қистириб кетишади. Яқин йилларгача ўзимизда ҳам эрталаб 9-10 гача со[...]тиб ололмас[...] куни газета [...]

Ҳуллас, [...] "киоска"га [...] газеталар [...] аввалги ҳа[...] сўмга сот[...] зори йўн[...] кўчаси [...] даги дў[...] янги со[...] вол - н[...] газета, [...] нархда [...] [illegible]

(М[аълумот ...] меҳм[онхонаси] [...] сал нарида [...] ти яқинидаги "[...]" ҳам олиб кетилг[...])

ЙЎҒ—Э!

Зеҳни паст одамларгина доимо рост гапирадилар!

Назирхон БЕҲБУДИЙ:

"БОБОМ ҲАҚИДА ГАПИРОЛМАЙМАН"

XXI аср бўсағасида туғилган Маҳмудхўжа Беҳбудий

Улуғ дарёлар митти ирмоқлардан куч олади.

Улуғ Истиқлолимиз ҳам неча-неча ватандошларимиз, миллатдошларимиз фидойилиги, лозим чоғларда ўз жонларини аямаганлари ҳосиласи ўлароқ дунёга келди.

Хотира - муқаддас. Ўзини ҳурмат қилган, ўзлигини англаган халқ ўтмишга қараб, ундан зарур хулосалар чиқариб келажак сари қадам ташлайди.

Ўтган ҳафта эълон қилинган Президент Фармойишига кўра Миллий истиқлол ва тараққиёт йўлида жазо ва тазйиқларга учраган ватандошларимиз фаолиятини ўрганиш, улар хотирасини абадийлаштириш юзасидан жамоатчилик комиссияси тузилди.

Беҳбудий мана шундай улуғ боболаримиздан бири эди...

Гурунг

- Назирхон ака, Маҳмудхўжа Беҳбудий таваллудининг юз йигирма беш йиллиги яқинлашди. Самарқанд вилоят ҳокимлиги бу хусусда махсус қарор ҳам қабул қилди. Аммо сезишимча, сиз мухбирлардан ва мажлислардан ўзингизни четроққа олаётган экансиз...

- Чунки бобом ҳақида гапиролмайман. У киши ҳақида нима биламан? Ҳеч нимарса билмаслигимни биламан, холос. Раҳматли дадам бобом ҳақида деярли гапирмасдилар. Гапирганда эса кўзларида зоҳирий бир хавотир, ҳадик намоён бўларди. Энди буларни эсласам, ўпкам тўлиб кетади - гапиролмайман. Профессор Бегали Қосимовнинг маълумотларига кўра йигирманчи йилларнинг ўрталарида бобомнинг номига Қарши шаҳридан ташқари Бухородаги босмахона, Тошкентдаги маориф клуби, Самарқанддаги кутубхона ва талай шаҳарлардаги мактаблар қўйилган экан. Ўттизинчи йилларнинг ўрталарига келиб, буларнинг бари олиб ташланган ва марҳумни қоралаш мавсуми бошланган. Бундан сесканган оиламиз Тожикистонга кўчиб кетган. Бобом ҳақида илк бор "Ўзбек Совет Энциклопедияси"да ўқиганман. У кишининг таржимаи ҳоли, хизматлари таъкидлангач, шундай айблар қўйилади:

"... ўз амалий фаолияти ва асарларида аксилинқилобий буржуа-миллатчилик руҳидаги қарашларни баён этди, айрим табиат ҳодисаларини изоҳлашда дин билан фанни келиштиришга уринди... Социал демократик партия программасига қарши чиқди, социализм ғояларини рад этди. Октябр революциясини зўравонлик деб билди..." ва ҳоказо, ва ҳоказо.

Бу гаплар 1936 йилда эмас, 1972 йилда ёзилган бўлса-да, кишини сескантиради. Фамилияси Беҳбудий бўлган киши эса изтироб чекади.

- Шунча гапни биласиз-у, "ҳеч нимарса билмаслигимни биламан", деганингизга ҳайронман.

- Билганларим - денгиздан томчи. Мустақиллигимиз эълон қилингандан кейин "Маънавият" нашриёти у кишининг "Танланган асарлари"ни нашр этди. Қайта-қайта ўқияпмиз уни. Тожикистондан келган қавмларимнинг айримлари ўзбек тилини ҳам шу китобдан ўрганишди.

- Ўзим ҳам бу китобни ўқиб, бобонгизнинг жасоратларига тан беряпман. 1917 йил 25 октябрда В.Ленин Бутун Россия Советларининг II съездида "Октябрь революцияси инсоният тарихида коммунизмга ўтиш даврини бошлаб берди" деган бўлса, унинг замондоши Беҳбудий кўп ўтмай мусулмонларнинг умумтуркистон қурултойида октябр инқилобини зўравонлик деб эълон қилади. Тағин "Ҳуррият" газетасининг 1918 йил 26 январ сонида қозоқ биродарларга ёзган "Очиқ хат" бугунгидай жаранглайди. "Бовурлар! Билингки, ҳозирда Туркистондаги барча халқлар учун мухторият эълон қилинди ва сиз билингки, ҳақ олинур, лекин берилмас. Инчунин, мухторият-да олинур, лекин берилмас. Яъни мухториятни Туркистон болаларининг ўзи бирлашиб, ғайрат ила олурлар. Албатта, бошқалар тарафидан берилмас. Бошқаларнинг қўлидан келса, бермаслар. Биз бўшлик қилсак ва Туркистондаги халқлар бирлашиб, мухторият йўлига саъй қилмасак, албатта қоғоз устидаги мухториятимизни ҳам йўқ қилурлар..."

- Ҳа, бу гапларни большевизм ҳеч қачон кечирмасди.

- Худога шукр, буёғи мустақиллик! Аммо у киши туғилиб ўсган шаҳарда ҳозиргача бирорта марказий кўча, кутубхона, мактабга ҳазратнинг номи берилмаганлиги сизни изтиробга солса керак?

- Шу саволингизга жавоб бермай... Лекин бошқа бир ҳақиқат ҳақида гапирсам. Бизнинг оила 1991 йилдан бошлаб юртга қайтди. Мен-ку илгарироқ келган эдим, аммо акаларим, жиянларим қийналишди. Уларнинг аксари ҳозиргача Ўзбекистон фуқаролигини олиш ҳаракатида. Бобом асримиз бошида янги шаҳарда пишиқ ғиштдан муҳташам бино қурган, шу ерда яшаб газета, журнал чиқарган. Бу уйга ҳозир "Алоқа инвест" идораси жойлашган. Ҳовлисидаги уйларда турли миллат вакиллари яшашади. Акам Нодимхон бобомдан қолган уйларнинг лоақал биронтасини олиш учун 1995 йил шаҳар судига ариза берди. Аммо ютиб чиқолмади. Инфаркт бўлиб ўтди, шўрлик.

— Ҳа, Маҳмудхўжа Беҳбудийни "тирилтириш" керак. Давр талаби шу!

"Тирилтириш" учун асарларини чоп эттириш лозим. Жаҳолатдан қутулишимизга жадидлар ёрдам бериши муқаррар. У киши ўлими олдидан беҳудага "Туркистон болаларини илмсиз қолдирманглар" деб зорланмаган экан. Биз эса, афсуски, илмсиз бўлиб қолдик. Бир латифа эшитган эдим: "Бир жўкчи иккинчисига дебди: "Жўливой, шу жилларга келиб ўври дегани жўғолди-я". "Жўғолгани йўқ,- дебди униси,- бари идорага кириб кетган".

— Нусрат ака! Бундан икки ярим йил илгари невара кўрдим. Ишонасизми, қиёфаси бобомнинг қуйиб қўйган ўзлари. Отини Маҳмудхўжа қўйдик. Тасаввур қилинг: Маҳмудхўжа Беҳбудий. *(Кулади)* Аммо гоҳида ўйлаб қоламан: бу шарафли, аммо оғир номни муносиб кўтариб юра оладими? XXI асрда яшайдиган Маҳмудхўжа Беҳбудий истибдод зулмларига дуч келмайдими? Энг катта бобокалони (Биз аслида Хўжа Аҳмад Ясавий авлодиданмиз)нинг руҳи поки уни қўллайдими?

— Назирхон ака! Худо илоҳо умрини берсин! Бобокалонлари қўлласин! Жафокаш халқимизга келгуси асрда Уляновлар эмас, Маҳмудхўжалар керак! Сиз пайғамбар авлодидансиз ва иншооллоҳ ниятларингиз ижобат бўлғай.

— Мен сиёсатга кам аралашадиган кишиман. Агар суҳбат давомида хато гапирган бўлсам, кечиринг. Биласиз, бир ҳаммомчи одамман.

— Директорсиз, демак сиз ҳам амалдорсиз.

— Ҳаммомни жамоа мулки қилиб олдик. Ишимиз юришаяпти. Сауна ҳам қурдим. Келиб туринг. Иложи бўлса, шу Бегали акани би-ир олиб келинг.

Суҳбатдош: Нусрат РАҲМАТ

БУГУН МЕЪЁРЛАР ЎЗГАЧА

Бир жиноят учун ўн кишини қамаш ўринлими?

Муносабат

Исмоил ШОМУРОДОВ

Қонун қотиб қолган нарса - догма эмас, у даврга, шароитга қараб ўзгариб туради ва шундай бўлиши ҳам лозим. Шу жиҳатдан юридик фанлари номзоди Мавжуда Ражабованинг "Ҳуррият" газетасининг шу йилги 15-сонида чоп этилган "Қонунни ўзгартириш... мумкин" мақоласини ҳам бу йўлдаги мулоҳаза деб тушуниш мумкин. Бир қараганда бу фикрда жон борга ўхшайди. Бироқ муаллиф таклиф қилаётган нормада унинг маънавий, ахлоқий томонлари эътиборга олинмабди.

М.Ражабова оғир ва ўта оғир жиноятларнинг содир этилишини, айбдорларнинг яқин қариндошлари билиб туриб, хабар бермаса, уларни ҳам жиноий жавобгарликка тортишни таклиф қилар экан, аввалабор бу норма ёки умуман ишламаслиги, ёки ишлаган тақдирда унинг оқибатлари нимага олиб келиши мумкинлиги хусусида қайғурмайди. Муаллиф таклиф қилаётган норма бўйича, дейлик, 40-50 минг (чунки қонунимиз бўйича бугунги кунда шунча пул кўп миқдор ҳ[ис]обланади ва оғир жиноя[т ...]) сўм пора олган ёки шу жиноятни такроран содир этган киши оиласидагиларнинг деярли барчасини, балоғат ёшига етган болаларини, хотинини, ота-онасини жиноий жавобгарликка тортиш лозим бўлади. Чунки бир оилада яшаб туриб, ўша одамнинг пора олиш билан шуғулланишини билмаслик мумкин эмас. Шу норма қабул қилинадиган бўлса ва у ҳақиқатан ҳам ишласа, судланганларнинг сони, содир этилган жиноятлар сонининг мўътадил қолишига қарамай, камида 50 фоизга ортиб кетиши аниқ.

Бу фикрнинг яна бир томони борки, бу — жамиятдаги маънавият, ахлоқ масаласидир. 30-йилларда совет давлати йўл қўйган хатони такрорламаслик керак. Отани болага, акани укага, хотинни эрга қарши қўйиб, жиноятчиликнинг камайишига, унинг очилиш даражасини оширишга эришган билан бу ҳали мутлоқ ижобий натижа дегани эмас. Инсонийлик туйғулари қайда қолади, меҳр-оқибат нима бўлади? Ўз отаси ёки ўз акаси сотган кишининг қалбида эзгу ишларга озроққина бўлса-да ўрин қоладими? Унинг тузалиб кетишига умид қилиб бўладими кей[и]н? Ўз отаси, онаси сотган одам кейинчалик яна бировга ишона оладими? Ахир у жиноят содир қилган бўлишига қарамай, инсон боласи, унда ҳам қалб бор. Бундайларга нисбатан раҳм қилиш тарафдори эмасман, уларга қарши аёвсиз курашиш лозим. Бунга жиноятчининг ўзи ҳам тан берсин ва шунда унинг тузалишига, тўғри йўлга киришига умид қилса бўлади. М.Ражабова таклиф қилаётган усул эса уни баттароқ ваҳшийга айлантиради, холос.

Бу, албатта, масаланинг руҳий томони ва негадир бизда бу билан одамларимиз, айниқса ҳуқуқшуносларимиз унчалар ҳам ҳисоблашавермайдилар. Уларни кўпроқ аниқ фактлар ва далиллар қизиқтиради. Аммо барча нарсанинг илдизини руҳиятдан излашнинг вақти келди. Бу энг оқилона йўл. Менимча, уч кишининг ўрнига ўн киши қамалганидан кўра, оғир бўлса-да уч жиноятнинг очилмай қолгани дурустроқ. Жиноятчи биринчи сафар тутилмаса, агар ўзини ўнглаб олмаса, кейингисида албатта қўлга тушади, аммо битта жиноят учун бутун бир оилани бузиш, қаровчисиз қолдириш ва ниҳоят ўзи жиноят қилмаганлари ҳолда, шу[...]нинг ҳадисини олиш учун қамоққа тиқишни ҳеч нарса билан оқлаб бўлмайди.

Муаллифнинг балки, бутун оилани қаматиш фикри йўқдир, фақат профилактика ниятида, қовун бошига қора деганларидай, шунақа норма киритиб қўйишни таклиф қилаётгандир. Аммо ишламаган норма билан бировни чўчитиб бўлмайди.

Ҳуллас, ҳозирги амал қилаётган қонунлар ҳам минг бор ўйланиб, кейин қабул қилинган. Жамият эса Павлик Морозовлардан манфаатдор бўлмаслиги, уларни рағбатлан[...]тирмаслиги, уларни кўпайиши учун шар[оит] яратмаслиги ва у[...] шунга мажбурлама[слиги] лозим. Ўз жо[...] қўрқиб, оғир жино[ят ...]ган бўлса-да, [...] онасини, ўғли[...] одам, шароит [...]са, ўз фароғат[и ...] танни ҳам, Дав[...] сотиб юборад[...] аниқ. Бугунги [...]монлари эса [...] меъёрлар би[...]дилар.

[illegible]

> **Демократиянинг энг муҳим тамойили - одамларнинг сайлов ҳуқуқини, ўз хоҳиш-иродасини эркин ифодалаш, ўз манфаатларини рўёбга чиқариш ва ҳимоя қилиш ҳуқуқини таъминлаш учун ҳақиқий шарт-шароит, қонуний-ҳуқуқий замин яратиб бериш лозим.**
>
> Ислом КАРИМОВ

Мулоҳаза

ТАНЛАШ ИМКОНИЯТИ ВА ЗАРУРИЯТИ

Рўзибой САИДОВ, журналист

Бугун оммавий ахборот воситаларида, ҳар бир нутқ нутқида "демократия" сўзи, "демократик ҳуқуқий жамият", "инсон ҳуқуқлари" иборалари кўп тилга олинмоқда. Бу яхши ҳолат, албатта. Зеро, демократия, инсон ҳуқуқлари ўзининг ва ўзгаларнинг қадрига етадиган одам учун ёқимлидир. Агар инсон учун эрк ва озодлик ҳузурбахш тушунчалар бўлса, демократия ва инсон ҳуқуқлари улар мавжудлигининг гаровидир.

Одам дунёга қўлсиз ёки оёқсиз, кўзсиз ёхуд қулоқсиз, ақлсиз ёки ҳушсиз келиши мумкин. Бироқ, донишмандлар айтганидек ҳеч ким эрксиз, яъни тутқунлик, қуллик ҳолатида туғилмайди. Озодлик, эрк шунчалар улуғки, ҳатто Яратганнинг ўзи ҳам бу неъматини ҳеч бир бандасидан аямайди. Фақат инсон ўзининг ҳаёти давомида кимнингдир қулига айланади ёки кимнидир қул қилиб олади ва бу Худонинг хоҳиши дея ўзига таскин беради. Ҳолбуки. Инсон яралишининг ибтидосида бир-бирига қул ёки асир бўлиб яралмайди, фақат Яратганнинг қулидир. Ҳадиси шарифда айтилганидек, "ҳамма одамлар тароқ тишларидек тенгдирлар". Ўзи бундоқ ўйлаб қарасак, озодман деб бировни алдаб ёхуд босиб олиб ишлатаётган, қийнаётган, зулм қилаётган одам ҳам асло озод эмас. Чунки унинг зиммасида тутқуннинг ҳаёти учун жавобгарлик, [illegible] тоғдай масъулият бор. Демоқчимизки, ўзи чинакамига эркин яшашни [истаган] одам бировларнинг эркин яшаш [ҳуқуқ]ини ҳам тан олмоғи ва унга риоя [қилмоғ]и лозим. Ва керак бўлганида ўзи [ва ўзга]ларнинг эрки учун курашмоғи шар[т].

[illegible]з эрки, озодлигининг ҳимоя[...]ат ва жамиятга бирлашади. [illegible] давлат ёки жамиятнинг ўзи [...]инг қадрига етмаса, унга бе[...]ий ҳуқуқларни топтаса, му[...]ундай давлат ёхуд жамият [...]ум.

[...]он эса нисбатан кечагина қул[...]сидан қутулган юрт сифати[...] гуллаб-яшнаган мамлакат[...]ҳи" томон умидвор қадам [...]ир мамлакатдир. Биз эса шу [...]шаётган ютуқлардан, жаҳон [...]ан янги бир овозидан унинг [...]атида кўнгли фахрга тўлган [...] бугунги ривожланган дунё [...]рсатмоқдаки, фаровон тур[...]ўнгил ҳаётга демократия ва де[...]анд тур[...]илларсиз эришиб бўлмай[...] тақдирда ҳам шундай ҳаёт [...]аққий топган мамлакатлар [...]осиб ўрин олишни истаган [...] ўзининг келажак дасту[...]к тамойиллар билан ҳамо[...]зади.

[...]мократиянинг асосий ус[...], бу — мамлакатда эркин [сай]ловлардир. Бу йил Олий [...]га бўладиган сайловлар халқимиз [...] келажакда муҳим ўрин тутувчи [...]а бўлади. Бу сайловлар аввалги[...]раганда бирмунча кескин ва му[...]ўтади. Чунки унда иштирок этув[...]иларнинг сони ошди ва сайлов[...]м ўз овозларининг қадрини анг[...]лар. Ҳаётни қонунлар бошқаради[...]ида мавжуд. Аёнки, бу қонунлар[...]сайлаб қўйган депутатлар қабул [...] одамлар яхши биладики, од[...]озасидан бир уюм қоғоз та[...]н бюрократ қайсидир қонун [...]уяниб иш кўряпти. Дарвоқе, [...]илиб келинган кўпгина қонун [...]ужжатлар мустақил мамла[...]ламенти томонидан қайта [...], жаҳоний андозаларга мос-

[illegible]

Бу галги сайловлар ҳар бир депутатликка номзод билан бирга ҳар бир сайловчидан ҳам ўта сергаклик ва зукколикни талаб қилади. Тўғри, собиқ СССР пайтида бундай сайловларнинг сайловчи учун аҳамияти йўқдек туюларди. Чунки депутатнинг савияси, маълум масала бўйича унинг тутган позицияси КПСС Марказқўми учун бир пул эди. Энди эса депутатнинг сўзи, фикри эшитилади ва албатта маъқул бўлса, инобатга олинади. Халқ фаровонлигини, буюк келажагини истаган ёхуд шунга олиб борувчи йўлларни кўра оладиган депутатнинг овози ҳамма учун қимматлидир.

Президентимиз шу йил "Туркистон" газетаси мухбирининг саволларига берган жавобларида бу масалага тўхталиб, жумладан шундай дейдилар: "...эзгу мақсадлар сари интилаётган эканмиз, ҳаётимизда демократик тамойиллар чуқур илдиз отишини истар эканмиз, демократиянинг бош талаби бўлмиш эркин сайловлар масаласига алоҳида эътибор қаратишимиз лозим".

Мактабда ўқиб юрган пайтларимда бир қизиқ ҳолатнинг гувоҳи бўлганман. Ўшанда СССР халқ депутатлигига сайлов кетаётган эди. Кўпчилик сайловчилар ўзига берилган таклифнома билан қўшиб, оиласидаги бошқа сайловчиларга берилган қоғозни ҳам олиб келиб, улар номидан ҳам овоз бериб кетар эди. Одам кимгадир овоз бераётган, маълум маънода ўзининг, фарзандларининг келажаги учун ҳам овоз беради. Биздаги бефарқлик эса эртанги кунимизнинг, турмушимизнинг заволидир. Ҳа, энди кўп қатори биз ҳам сайловга қатнашиб келайлик деган ўю хаёлдан мен кимга, нима учун, нимага ишониб, нимани кўзлаб овоз бераман дея фикрлаш вақти аллақачон келди. Чунки, демократик мамлакат ҳаётида саводли, халқчил парламентнинг ўрни каттадир, "...эркин сайловлар масаласига алоҳида эътибор қаратишимиз лозим" лигининг зарурияти ҳам шундадир. Энди мустақил мамлакатимизга мажлислар залида ўтириб, нафақат қарсак чала оладиган (шўро давридагидай), балки маълум масала юзасидан ўз қарашларини дадил айта оладиган, фикрларини ҳимоя қила оладиган, унга умидвор овоз берган минглаб қора кўзларнинг ўю фикрларини, ташвишларини, муаммоларини олий минбарларда ифодалай оладиган ҳақиқий халқ депутатлари керак.

Очиғини айтиш керакки, одамларнинг сайловларга бўлган муносабати тўла ўзгармади. Эски даврдан қолган бефарқлик ҳамон давом этмоқда. Шунинг учун сайловлар моҳиятини сайловга бир ой ёки бир ҳафта қолганда эмас, балки у сайлов билан бу сайлов орасидаги вақт давомида тушунтириш шартдир. Зеро, сайловлар орасидаги вақт сайловчи учун танлашга имконият яратади. Мавжуд парламент ишининг гувоҳи сифатида одамлар кейинги парламентни сайлаш пайтида кимга овоз бериш кераклигини англайдилар.

Демократик жамиятда номзодлар ҳам ўз "тактика"ларини ўзгартиришларига тўғри келади. Аввалги сайловларда бир номзод "мен сизлар учун у ишни қиламан, бу ишни қиламан" деб гап бошласа, унга рақиб бўлган иккинчи номзод "мен фалончига ўхшаб сизларга ёлғон ваъдалар бермайман" деб маъруза ўқирди. Биринчиси сайловчиларнинг кўнглини овлаш учун ҳақиқатдан ҳам ёлғон ваъдалар бераётган бўлса, иккинчиси бутун масъулиятни ўзидан соқит қилмоқда. Тўғри, депутатнинг асосий вазифаси йўлга асфальт ётқизиш ёки ичимлик суви тармоғини ишга тушириш эмас, балки қонун чиқармоқдир. Бироқ бу депутатни унга ишонган одамларнинг ҳар қандай катта-кичик муаммолари устида бош қотириш масъулиятидан озод этмайди. Бугун ҳар бир номзод, аввало ҳуқуқий саводхон бўлмоғи шартдир. Чунки у маълум масала учун овоз бераётиб, минглаб, миллионлаб одамларнинг ҳаётига таъсир этиши мумкин. Қўлидаги лойиҳа қонун лойиҳаси эканлиги, унга ҳамма бирдек риоя қилишга мажбур эканлигини ҳис қила олиши шартдир.

Кўпчилик берилган вазифани (хоҳ депутатлик бўлсин, хоҳ бошқа лавозим) ўзига имтиёз деб билади ва бу "имтиёз"дан "самарали" фойдалана бошлайди. Миллату мамлакат олдидаги жавобгарлик эса бир оз ёдидан кўтарилади. Менга ишонган одамларнинг ишончини қандай оқлайман, нима қилсам мен бошқараётган жой обод, халқи фаровон бўлади, уларнинг олдида юзим ёруғ бўлади деган мулоҳазалар нафс ёки манманлик ортига бекинади. Мен ҳам бир кун ўламан, охират сўроғи менинг ҳам ёқамдан олади, қолаверса фарзандларим мендан кейин ҳам шу юртда яшайдилар ва одамлар орасида сарбаланд юрсинлар деган ақида ўткинчи ҳою ҳаваслар соясида қолиб кетади. Ҳуқуқий демократик жамиятдаги жараёнлар эса нисбатан бунга йўл қўймайди ва шундайлар ўз-ўзидан одамгарчиликдан чиқиб қолаверади. Демоқчимизки, бундай яшаш ва ишлашнинг вақти ўтди.

Юртбошимиз саволларга жавоб бера туриб ("Туркистон" газетаси мухбирининг саволларига) шундай таъкидлайдилар: "Ҳар қандай партия агар ўзини сиёсий партия деб ҳисобласа, авваламбор аниқ ғояга эга бўлиш билан бирга нимагадир ёки кимгадир мухолиф бўлиши зарур". Бу гаплар ҳамма масала юзасидан билдирилаётган муносабатларда "якдил" бўлаётган мамлакатимиздаги партиялар ва улар аъзоларини бўлғуси сайловлар арафасида ўйлантириши шартдир. Кимгадир ёки нимагадир мухолифлик фақат мажлислар залида бир-бирини ҳақоратлаш, жиққамушт бўлиб ёқалашиш (Россиядагидай)да намоён бўлмайди. Аммо партия деганнинг ҳар ерда ва ҳар қандай ҳолатда ўз овози бўлиши, одамлар қалбини забт эта олиши лозимдир. Тан олиб айтиш керакки, кўпчилик оддий одамлар партияларнинг нари борса мавжудлигини биладилар, холос. Партия нимага интилмоқда, сайлов олдидан қандай дастурга эга, ўз тарафдорларига ниманларни аниқ ваъда қила олади деган саволларнинг жавобига одамлар муштоқ.

Оммавий ахборот воситаларининг сайловлар жараёнидаги ўрни ҳаммага маълум. Мамлакатимиздаги ОАВнинг бу галги сайловлар пайтидаги аҳамияти сайловчилар учун танлаш имкониятини ярата олишидадир. Ривожланган мамлакатларда телерадиода номзодга қай вақтда эфир бериш, газета-журналларнинг қаеридан жой беришдан тортиб шу ОАВнинг номзодга бўлган муносабати (номзод аъзо бўлган партиянинг нашри, канали бундан мустасно)гача эътибор берилар экан. Дейлик, ҳеч кимга қарашли бўлмаган ОАВ шу номзод зўр, у албатта ғалаба қилади деяверса, сайловчини чалғитади ва у менинг овозимдан қатъий назар фалончи чиқар экан деган ақидага боради. Яъни, зўр бериб тарғиб қилинаётган номзодга овоз беради. Шунинг учун партияларга қарашли бўлмаган ОАВ имкон қадар холис бўлиши талаб қилинади.

Биз хоҳлаймизми йўқми, қонунларга итоат этишга мажбурмиз. Мабодо шу қонун биз учун ёмон оқибатлар келтириб чиқарса, маълум маънода ўзимиз айбдормиз. Негаки қонун чиқараётган ва уни қабул қилаётганларни биз сайлаганмиз.

Сайловлар киши ўзининг, яқинларининг тақдирини, келгусидаги ҳаётини, режаларини қандай белгилаши учун маълум маънодаги танлаш имкониятидир. Бу имкониятдан бугунга хос фойдаланмоқ ҳаммамиз учун заруриятдир. Жаҳон ҳамжамиятига тезроқ ва тўла қўшилишга интилаётган юртимизни бекаму кўст кўришни, ўзининг тўқ ва эркин яшашини истаган одам учун бу имконият қадрлидир ҳамда бундан фойдаланиш зарурияти тушунарлидир.

Муносабат

ТАНҚИДДАН ЯНА ТАНҚИДГА

Қўшни қизнинг исми Дилноза, Дилдора эмас

Жаҳонгир АБУБАКИРОВ, I гуруҳ ҳарбий хизмат ногирони

"Ҳуррият" газетасининг 14(116)-сонини кўздан кечираётиб диққатимни тортган "Жўғрофик" сўзи... - "Янги" сўз" сарлавҳали доцент Равшан Жомоновнинг мақоласини ўқиб чиқдим. Мақолада "Ҳуррият" газетасининг ўз услуби, овози борлиги, кўпчилик муштарийлар севиб мутолаа қилишлари тўғрисида сўз юритиш билан худди шу газетадаги чалкаш жумлалар, имло хатоликлари, сўзларнинг бўғинга кўчирилишидаги сурункали касаллик каби авж олиб бораётган камчиликлар тўғрисида куюниб ёзилган бўлиб, мен ҳурматли доцентимизнинг фикрларига юз фоиз қўшилдим. Шу билан бирга "Ҳуррият" ни танқид "Ҳуррият"да чоп этилганига қойил қолдим. Бу ахир мардлик, танқидни тан олиш, ўз-ўзини танқид эмасми?

Газетадаги "Хоразмда қонун нечта?" мақоласини ўқиб таҳририят номидан берилган матнда "Президентимиз яқиндан Халқ депутатлари Хоразм вилоят кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида сўзлаган нутқларида" жумлаларидаги "яқиндан" сўзи "яқинда" бўлиши, шу жумлалардан икки сатр пастроқдаги "ижтимоий-маънавий муҳит кўнглидагидек эмаслиги" жумлаларидаги "кўнглидагидек" сўзи "кўнгилдагидек" бўлиши кераклигини кўриб, "Ҳуррият" ходимлари мардлик қилишга қилибдилар-у, лекин танқиддан хулоса чиқариб масъулиятни оширмабдилар-да, деган фикрга бордим.

Яқингинада содир бўлган воқеа тўғрисида сўз юритишдан олдин бир нарсани айтишга тўғри келади. Мен тўшакка михланиб қолган ногиронман. Уйда бир ўзим бўлиб, дазмол токка уланган ҳолда қолганини сезиб қолдим. Қўнғироғимга етиб келган қўшнининг қизи дазмолни токдан узиб ташлаб фалокатнинг олдини олди.

"Маҳалла" газетаси муҳарририяти менинг миннатдорчилигимни газета орқали қўшнимга етказди. Муҳарририят жонкуярларига ташаккурлар бўлсин. Бу борада яна бир нарсани ҳам айтишга тўғри келади. Қўшни қизнинг исми Дилноза эди, газетада Дилдора деб берилибди. Қўшним ўқиб кўриб кулди, мен бўлсам, "кўнглингизга оғир олманг, муҳарририят ходимлари йўл қўйган хатолик замирида яхши ният уфуриб турибди. Сизга Дилнозани берган Худо Дилдорани ҳам берсин", дедим. Менинг бу сўзимдан қўшнимнинг чеҳраси ёришиб, кулиб юборди.

Мен оддий бир фуқаро сифатида мустақиллик туфайли буюк келажак сари одим ташлаб, жаҳонга юз тутиб бораётган бир пайтимизда матбуотимизнинг саводхонлиги кўнгилдагидек эмаслигига ачинаман. Айниқса, лотин алифбосидаги саводхонлик ҳали кўп қийнайдиганга ўхшайди. Масалан, ТВда "Концерни" сўзини лотин алифбосида "Kopcerni" деб беришди. Лотин алифбосида "Ц" товуши ўрнига "С" товуши қабул қилинмаган-ку, бу ҳолда "Konserni" деб ёзилиши керак эмасмиди? Кичкинтойларимиз учун бериладиган "Ҳа, ҳа, ҳа" кўрсатувини кўрган бўлсангиз керак, бу ерда "Ҳа, ҳа, ҳа" эмас "Ҳа-ҳа-ҳа" деб ярим туриш вергул (,) ўрнига чизиқча - дефис (-) билан ёзилиши керак эмасми? Бир сидра обҳаво маълумотини беришаётганида Jizzah, Horazm, Bихoro каби вилоят номларини қаттиқ "Х" билан эмас, юмшоқ "h" ҳарфлари билан ёзишди. Ҳайтовур кейинчалик кимнингдир ақли етиб туртки берилди чоғи, ҳозир тўғри ёзишяпти.

Матбуотимизда содир бўлаётган, журналистларимиз фаолиятида юз бераётган камчиликлар санъатимизда ҳам сезилади. Тан олишимиз керак, ўзбек халқи ўз санъати билан фахрланади, порлоқ юлдузларимизни ғурур билан тилга олади. Лекин, ўз ўрнида шуни ҳам айтиш керакки, кўпчилик санъаткор ҳофизларимиз куйлаганда сўзларни нотўғри талқин қиладилар. Дейлик, "Ёввойи тановар"да "Ўшал ёринг ғамдин озод бўлса" сатри бўлиб, шу ашулани ижро этган ҳофизларимизнинг аксарияти, "ғамдин озод бўлса" деб нотўғри талқин қилади.

Бунга ўхшаш мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Раҳматли шоиримиз Юсуф Шомансурнинг бир шеърида:

Мен учун райҳон аъло,
Райҳоннинг йўқ баҳоси

сатрлари бўлиб бу шеърни куйга солган ҳофизимиз Жўрахон Раҳимов меъёрига етказиб куйлайди, лекин "Мен учун райҳон ало" деб нотўғри айтади.

Тошпўлат Маткаримов бир қўшиғида:

Маъдан шаҳри Олмалиқ
Қирчиллама ёшида

деган сатрлардаги "маъдан" сўзини "мадан" тарзида айтади.

Мен бу тўғрида халқимизда таниқли бир шоирга савол билан мурожаат қилдим. Эмишки куйда ўлчам бўлармиш, Тошпўлат тўғри айтар эмиш. Ўйлаб қоламан, наҳотки мусиқадаги ўлчам сўзларни нотўғри талаффуз қилишга олиб келса...

Яна бир мутахассиснинг фикрича, бу хонанданинг эҳтироси эмиш, Жўрахон Султонов, Маъмуржон Узоқовлардан анъана тарзида ўтиб келаётган эмиш. Жўрахон Султонов, Маъмуржон Узоқовларнинг гўри тўла нур бўлсин, менимча улар ҳаёт бўлганларида бу гапдан кўнгиллари ранжиган бўларди.

Ўктам Аҳмедов деган ҳофизимиз танбур жўрлигида куйлаганда эшитаётган одам борки, беихтиёр майингина тебранганини ўзи ҳам сезмай қолса керак.

Ўктамжон "дилраболар" радифли деймизми, шу ашулани айтганда жуда бурро қилиб "дилраболар" дея хониш қилади. Шундай экан, нега бошқа хонандаю ҳофизларимиз "дилараболар" деб куйлашади, бу ерда ҳам куйнинг ўлчами ёки қандайдир анъана тантана қилаётганмикан?

Хулосаи калом, азизлар, матбуотимиз, шу билан бирга санъатимизда содир бўлаётган камчиликларга чек қўйиш пайти келмадимикан? Ахир маънавиятимиз, маданиятимизнинг юксакларга кўтарилиб, жаҳонга порлаб нур сочиб турса ярашиб турадиган бўй-басти бор эмасми?

Матбуотимизда бўлсин, радио ва телевидениемизда бўлсин, санъатимизда бўлсин ижод аҳлини бу борада белни (қамиш билан иборасини ишлатсам хунукроқ бўлар) шоҳи атлас белбоғ билан маҳкам боғлаб қатъият билан иш юритишга чақираман.

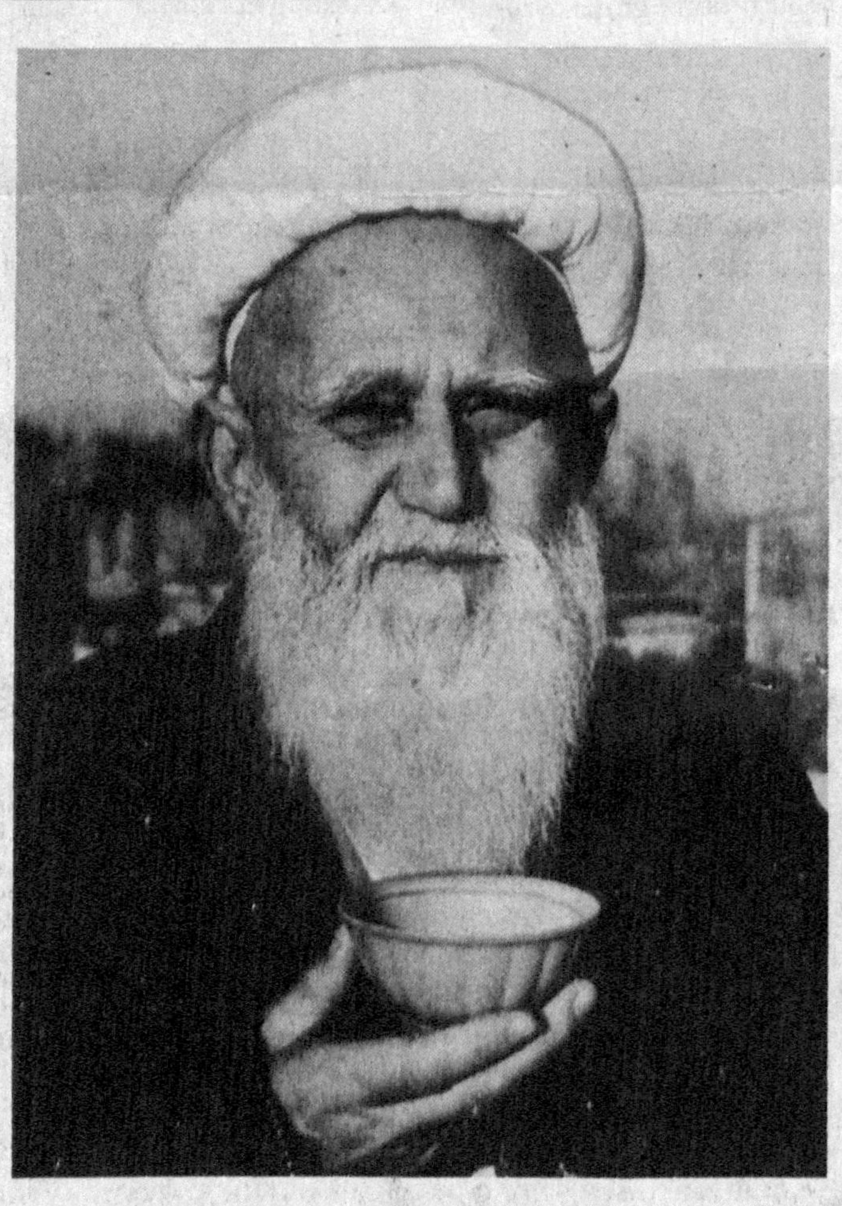

ЁМОНЛИККА УЧРАГАН ЯХШИЛИК

Таажжуб

Она қалбида ҳеч нарсага қиёс этиб бўлмайдиган бир хилқат - меҳр бор. Бу меҳрнинг замирида беғаразлик, самимийлик мужассам. Аммо яқинда ана ўша меҳрга жабр билан жавоб беришди.

Жорий йилнинг февраль ойида Нина Бирюкова (Матқулова бўлиши ҳам мумкин) менга, бувиси Қибрайда яшайдиган уйига рўйхатга киритмаганини, у синглиси билан қаҳратон қишда бошпанасиз сарсон юрганлигини айтиб, кўз ёши қилди. Нина менинг қизим билан институтга қабул вақтида танишган экан. У асли қўқонлик бўлиб, 1976 йил туғилган. Оналик меҳрим жўшиб кетдими, ёш қизларнинг кўчада қолиб кетганига кўнглим ачидими, уларга марҳум отамнинг уйидан, яъни Яккасарой тумани, Оқ йўл 3-тор кўча, 18-уйдан жой бердим. Одам оласи ичида, деб шуни айтсалар керак. Меҳримни, ишончимни қозонган қизларга уйни саранжом-саришта тутиш шарти билан бепул жой бергандим. Ҳатто ишонувчанлигимданми, бепарволигимданми, уларнинг ҳужжатларини ҳам кўрмагандим... Қизлар жойлашиб олгандан сўнг, ҳар эҳтимолга қарши уларнинг аниқ адресларини билиб қўйиш мақсадида ҳужжат борасида сўз очсам, баҳоналар топа бошладилар. Охири қатъий талаб қилганимдан сўнг улар ҳужжатларини кўрсатадиган бўлишди. Аммо орадан ҳеч қанча вақт ўтмай шайтон қизлар сирли равишда ғойиб бўлдилар. Ачинарлиси шундаки, улар ўзлари билан уйдаги баъзибир буюмларни, айрим ҳужжатларни, суратларни ўғирлаб кетишибди.

Таажжуб, қизларнинг бу йўлга кириб кетишига нима сабаб бўлган экан? Оқибатсизлик, андишасизлик, ё бемеҳрликми? Шайтон қизлар яна қанча кўнгилчан одамларнинг бошини айлантиришаркин? Айни пайтда менга ана шу саволлар ҳеч тинчлик бермайди.

С.ҲАМИДОВА,
Тошкент

ҲАҚИҚАТГА ҚАЧОН ИШОНАМИЗ?

Англаш

Ҳар куни турли-туман ахборотдан баҳраманд бўламиз. [А]ммо, уларнинг қанчаси биз[га] фойда, қанчаси ортиқча [қ]анчаси зиёнимизга эканини [ҳ]исоблаб кўришга эса вақ[ти]миз ё қунтимиз йўқ. Келинг, [...] баҳонада бир ортимизга [...] ташлайлик. Узоққа қай[...]тиришнинг ҳам ҳожати йўқ, [...]и, бугунни оламиз. Хўш... [...] талаб турдик. Ювиндик. [...]илк ҳаракатларимиз. [...], ана шу ҳаракатдан мақ[сад н]има ўзи? Овқатланишми? [...]ки, ювинаётиб фақат ов[...]ина ўйласак? Балки кун [...]иладиган ишларимизнинг [...]ишидир бу покланиш [...]и? Дарвоқе, покланиш [...] Юзни, қўлни, борингки, [...]и ювиш покланишми [...]ар бу ҳаракатларимиз[...]ундай жўнлигича тушуна[...]ан бўлсак, ювинишимиздан [м]ақсад овқатланиш, яъни овқ[...]ат жараёнида микроблар оғзи[...] кўчимизга тушиб қолмаслиги экан[...]

Эҳтимол, шу пайтгача бу [...]ага эътибор бермагандир[...] эҳтимол ҳозир ҳам бизни [...]алашаётганликда айбла[...]рсиз. Бироқ, илтимос, [...]анг. Ювинаётиб хаё[...] нималар ўтади? Ях[...]нг, совуқ сув юзин[...]анда уйқу қолдиқ[...]кликларнинг сизни [...] жараёни балки [...]шар. Кейин-чи, та[...]на яйрайдими? Ду[...]н келгандек бўла[...]м яхшилаб эсланг, [...]раёнда биронта [...]ингизда нафрат [...] Йўқ, албатта. [...] комил. Ёки бировга ёмонлик қилиш туйғуси бу пайтда сиз учун умуман бегона бўлганига ҳам ишонамиз.

Демак, ростмана покланиш эмасми бу? Биз саҳар ювинаётиб (кеч туриб мудраётганларни назарда тутмаяпмиз) қалбимизни ҳам тозалар эканмизда унда? Агар бу жараённи онгли равишда бошқарсак, яхши ният билан таҳорат қилсак, ўзимизни Оллоҳнинг ҳузурига чоғласак нима бўлади? Оддий ювингандаги покланиш жараёнидан минг чандон ортиқроқ роҳатга дуч келмаймизми?

Назаримизда, нима демоқчи эканимизни тушуниб олдингиз. Саҳарда ўз руҳиятимизни қай тарзда чиниқтириб олсак, кейинги ишларимиз ҳам шунга мос бўлишини эса, гарчи амал қилмасангиз-да, яхши биласиз. Тасаввур қилинг, эрталаб кайфиятингиз аъло. Турмуш ўртоғингиз, фарзандларингиз кўзингизга қанчалар ширин кўринади. Уларни бағрингизга босиб-босиб оласиз, барибир тўймайсиз. Ишга чиқаётганингизда эса жажжиларингиз қўлчаларини силкиб сиз билан хайрлашади. Бағрингизга бир иликлик киради, аммо, эшикни оҳиста ёпар экансиз, бир нарсани қолдириб кетаётганингизни ҳам ҳис қиласиз. Шундай пайтда ўша қолдирилган нарсани кўчада дуч келган ҳар бир нарсадан излайсиз. Автобусда ҳам кимгадир жой бергингиз, кимгадир яхшилик қилгингиз келади. Бағрингиз шунчалар кенгки, бутун шаҳар, бутун Ўзбекистон, бутун Ер юзи одамларини ҳам баб-баравар қучишга қодирсиз. Бошлаган ишларингиз ҳам худди шундай давом этади...

Аммо, мени кечиринг, автобусда кимгадир жой бераётиб, тиқилинчда бошқа бировнинг оёғини босиб олганингиз, унинг эса сизга ижирғаниб қараган қиёфаси, яна кейинги бекатда автобусга чиқа олмаётган одамнинг сизга қараб, "безраймасдан сурилмайсанми?" деган гапи, ишхонангизга кираётганингизда қишлоқдан келган бир ўзбекнинг ўрисча билмаганига афсусланиб, ўз она тилидан ўксиниб турганини кўрганингиз, ишхонада эса кимларнингдир яна бировнинг устидан ғийбат қилиб тургани устидан чиққанингиз... буларнинг ҳаммаси барибир Сизга таъсир қилмасдан қолмайди. Толиқасиз. Ишингиз ҳам қўшимча бўлиб ҳорғин тортасиз - юрагингиз ураётганини сезиб қоласиз, демак бағрингиз торайди, унга бор-йўғи битта юрак зўрға сиғишига кўпроқ ишониб қоласиз.

Бу нима дегани? Яна қўлингни ювгину овқатлангин деганими? Аммо, овқатланиб келгач баттар оғирлашмадикми? Феълимиз баттар торайётганини сезиб турибмиз-ку, ахир. Балки, яна бир покланиб олиш, Оллоҳнинг ҳузурига шошилиш керакдир?

Афсуски, ҳамон ўйимизнинг охирига етганимиз йўқ. Мана, ҳали ҳам шундай қилсак тўғри бўладими ўзи, деган фикр билан бандмиз. Бу эса, ўз-ўзидан, ота-боболаримизнинг хатти-ҳаракатларига шубҳа билан қарашимизни кўрсатади. Биз негадир оқ нарсанинг оқлигини кўриб туриб, балки у аслида қорадир, деб ўйлаётган маймунга ҳам ўхшаб кетамиз. Қўпол ўхшатиш учун узр-ку, аммо бошқа гап топа олмадим. Яхшиси, сиз, холис туриб айтинг-чи, Оллоҳга ишонасизми, унинг пайғамбарига, сизу биз учун туширилган китобига-чи? Эшитяпман, албатта, деяпсиз. Унда нега унинг айтганларига амал қилмаяпмиз. Эҳтимол, Оллоҳнинг буйруқлари тушганига ўн тўрт аср бўляпти, ҳозир замон ўзгарган, фан-техника тараққий қилган, дея ўзингизни оқламоқчи бўлаётгандирсиз. Тўхтанг, яхшиси, бу гапни айтмай қўяқолинг. Ахир, бугун 20 йиллаб илм қилган олимлар ўз ихтиросини эълон қилиб улгурмасидан Қуръон оятларида ўз ихтироларининг аллақачон айтилганлигига дуч келаётганини эшитмаганмисиз? Уларнинг ўша заҳотиёқ Оллоҳга иймон келтираётганлигини-чи? Эшитгансиз. Унда нега... Не сабабдан ақл билан исломни топганларга эмас, аллақандай террорчилару илмсиз гуруҳларга кўпроқ ишонамиз, алданамиз?..

Агар сизни хафа қилаётган бўлсак, узр. Айтмоқчи эдикки, кўп яхши хабарларни эшитамизу, аммо ундан хулоса чиқаришга уриниб кўрмаймиз. Асл ниятимиз эса бунинг сабабларини қидириш ҳам эмас. Фақат, Сизнинг эътиборингизга яна бир бор ахборотлар уюмини ҳавола қилмоқчимиз, холос. Ўйлаймизки, у сиз учун ҳеч қачон зиён бўлмайди, ҳатто ортиқча ҳам эмас!

Назарингиз тушганми-йўқми, 1997 йил "Қатортол-Камолот" нашриёти "Биз нега мусулмон бўлдик?" номли китобни чоп этган эди. Унда чет эллик машҳур олимларнинг излаб-излаб Исломни топганлиги тўғрисидаги ўз эътирофлари [ж]амланган. Биз бугу[н] [...]дай китоб сотувда ҳамон мавжудлигини яна бир бор эслатиб ўтишни лозим деб билдик. Токи, бу эслатма китобни ўқиганларнинг такрорлашига, унутганларнинг қайта эслашига, эътибордан четда қолдирганларнинг эса огоҳ бўлишига хизмат қилсин. Ким билади, агар Оллоҳ насиб этган бўлса, баҳонаи сабаб Ҳақнинг ҳақлигига қалбларда қатъий ишонч уйғонар, иймонга етаклар. Хулоса, барибир, ўқувчига ҳавола.

Ушбу мақоламизни ҳам излаб-излаб исломни топган можаристонлик машҳур олим, профессор Абдулкарим Германуснинг қуйидаги сўзлари билан якунламоқчимиз:

"Баъзи мусулмонларнинг, инсонлар ўзларича ҳеч нарсага эриша олмайдилар, шу боисдан, ҳаракат қилишнинг ҳожати йўқ, чунки ҳар нарса Оллоҳ таолодан келади ва инсонлар буни ўзгартира олмайдилар, деган нотўғри тушунчада эканликларини, ҳолбуки Қуръони Каримда Оллоҳ таоло "Инсонлар ўзларини ислоҳ қилмагунча ҳеч нарса ўзгармаслиги ва ўзлари ҳаракат қилмаса, ҳеч нарсага эриша олмаслиги", "Ҳаракат қилганларга Ўзи ёрдам беришлиги" ҳақида марҳамат қилганлигини англаб, ўзларига эслатдим".

Нурбек ТОШНИЁЗ

МАДАНИЙ МАРКАЗДА АДАБИЙ КЕЧА

Тадбир

Буюк ҳинд адиби ва шоири Рабиндранат Тагорнинг китобларини ким ўқиб завқ олмаган дейсиз. Унинг танланган асарлари ҳамда алоҳида-алоҳида насрий ва манзум тўпламлари ўзбек китобхонининг китоб жавонларидан аллақачон муносиб ўрин олган.

Яқинда Тагорнинг туғилганига 138 йил тўлди. Ушбу санага атаб Тошкентдаги ҳинд маданий марказида тантанали кеча бўлиб ўтди. Кечада гениал ёзувчи, шоир, драматург, мусаввир ва бастакор Рабиндранат Тагорнинг ижоди, жонажон мамлакатимизда унинг асарларига қизиқиш ҳақида фикрлар билдирилди. Ўзбекистон халқ шоири Жуманиёз Жабборов, ёзувчи Дадахон Нурий, ҳиндистонлик профессор Барун Дэй, ҳиндшунос олима Тамар Хўжаева ўз маърузаларида Тагор ижодидаги эзгулик, ҳуррият, халқлар ўртасидаги биродарлик ҳақида сўз юритдилар.

Ҳинд Маданий маркази директори, Ўзбекистоннинг содиқ дўсти профессор Қамар Раис йиғилганларга Тагорнинг бадиий ижодини ўрганиш борасида Ҳиндистонда олиб борилаётган илмий тадқиқотлар ҳақида сўзлаб берди. Ҳиндистонинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси жаноб Б.К.Митра буюк адиб Тагор ҳақидаги илиқ ва самимий фикрлар учун кечанинг барча қатнашчиларига миннатдорчилик билдирди.

Кеча охирида Рабиндранат Тагор ва унинг ижоди ҳақида ҳужжатли фильм кўрсатилди, шунингдек, Тошкент Шарқшунослик институти талаба ва толибалари ўзбек, ҳинд ва бенгал тилларида Тагор бадиий меросидан намуналар ўқиб бердилар.

Шароф МИРЗАЕВ

Сафар

ИМКОНИЯТГА ЯРАША ДЕМОКРАТИЯ

Исроилда уч ҳафта

Журналист А.Каримов Исроил Ташқи ишлар вазирлигининг МАШАВ Халқаро ҳамкорлик маркази томонидан ташкил этилган "Демократик жамиятда етакчиликнинг ривожланиши" курсида иштирок этиш учун Исроил сафарида бўлиб қайтди. Қуйида муаллифнинг сафар таассуротларини эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

Амирқул КАРИМОВ

Исроил давлатининг муҳим ҳуқуқий ҳужжатларидан бири бўлган Мустақиллик Декларациясида (у 1948 йилнинг 14 майида қабул қилинган) тузилажак яҳудий давлатининг демократик характерда бўлиши алоҳида таъкидланган эди. Дарҳақиқат, Исроил бугунги кунда сиёсий тузилиши билан қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига таянадиган парламент мамлакати сифатида қарор топди. Ҳозирда ҳокимиятнинг барча органлари ваколатлари айри ҳолда ўзаро мувофиқликда ва бир-бирини назорат қилиш асосида фаолият юритади.

Албатта, ҳамма давлатлардаги каби оммавий ахборот воситалари Исроил демократиясининг муҳим бўлаги ҳисобланади. Мамлакатда яҳудий тилида 13 та газета чоп этилади. Уларнинг энг оммавийси "Эдиот ахранот" ("Сўнгги янгиликлар") бўлиб, унинг адади 1 миллион нусха атрофида. "Маарив" газетаси ҳам яҳудий тилида чиқадиган оммавий марказий нашрлардан бири.

Исроилда, шунингдек, араб ва бошқа тилларда 11 та кундалик газета мавжуд. Улардан энг оммавийларидан бири рус тилида чоп этиладиган "Вести +" газетасидир. Матбуот мамлакатда кетаётган жараёнларга катта эътибор беради. Шунинг учун чоп этилаётган хабарларнинг 25-30 фоизи хориж ҳаётига дахлдор, холос.

Мамлакат телевидениесида элликка яқин канал мавжуд бўлиб, АҚШнинг CNN, Россиянинг РТР, шунингдек Испания, Арабистон телевидениеси кўрсатувлари ҳам намойиш этилади. Телевидениенинг биринчи канали давлатга тегишли.

Томошабинларга иккинчи - тижорат канали кўрсатувлари кўпроқ манзур. Бунинг сабаби давлат каналида янгиликлар 38 фоиз экани, 1994 йил уч хусусий компания томонидан ташкил этилган тижорат каналида эса қарийб 50 фоиз экани билан изоҳланса, эҳтимол.

Исроилдаги турли солиқлардан бири - телевизор солиғидир. Ҳа, уйингизда телевизор бўлса, ундан фойдаланганингиз учун йилига 180 доллар миқдорида солиқ тўлашингиз керак. Солиқни ўз вақтида тўламасангиз, то тўлагунингизча, уни уйингиздан олиб кетишади. Айтишларича, яҳудийлар солиқлардан роса безор бўлишган. Бу борада одамлар орасида антиқа латифа ҳам юради.

Қуддусда эрамиздан аввалги 960 йилда шоҳ Соломон томонидан бунёд этилган яҳудий ибодатхонасининг асос деворлари ҳозиргача сақланиб қолган (тахти Сулаймон). "Йиғи девори" деб аталадиган бу жойга дунёнинг турфа бурчакларидан яҳудийлар келиб гиря қиладилар.

Энди латифага қайтсак, америкалик бир миллионер яҳудий Исроилга биринчи келиши бўлгани учун самолётдан тушиши ҳамоно ўша муқаддас жойга бориш ниятида такси тўхтатибди.

- Қаёққа элтиб қўйай, жаноб? - дебди ширинсухан таксичи.

Шунда йўлни яхши билмаган меҳмон:

- Яҳудийлар йиғлайдиган жойга, - деб йўлланма берибди.

- Етиб келдик,— дебди кўп ўтмай таксичи.

Меҳмон қараса, китобларда суратини кўрган бинога ўхшамайди. Бунинг устига бино пештоқига "Солиқ инспекцияси" деб ёзиб қўйилган эмиш.

"Исроил овози" радиостанцияси жаҳоннинг 17 тилида саккиз каналда турли тоифадаги тингловчилар учун эшиттиришлар олиб боради.

Исроилга ташриф чоғида "Демократик жамиятда етакчиликнинг ривожланиши" курсида мамлакат оммавий ахборот воситалари хусусида маъруза қилган доктор Сюзан Гойхманнинг таъкидлашича, ОАВ савиясининг юксак эмаслиги, мамлакатда расман цензуранинг мавжудлиги, матбуот давлатнинг кучли назоратида эканлигидандир. Дарҳақиқат, мамлакатда 20 дан зиёд турли вазирликлар бўлиб, Ахборот ва Хавфсизлик вазирликлари бевосита Бош вазир томонидан бошқарилади.

1965 йилда қабул қилинган қонунга асосан "Кол Исраил" радиоси ва телевидениеси Исроил теле- ва радио хизмати ташкилоти қошида фаолият юритади. Ушбу хизмат давлат томонидан уч йилга тайинланадиган ижроия қўмита ва Бош вазир томонидан тайинланадиган Президент томонидан бошқарилади. Парламентда ўрин эгаллаган партиялардан 30 вакил ва 5 нафар жамоатчилик вакили ана шу муассасага аъзо ҳисобланади. Бу муассаса эфирга узатилаётган мавзуларни назорат қилади. Исроиллик мутахассислар цензуранинг кераклигини қуйидаги ҳолатлар билан изоҳлайдилар:

Атроф нодўст мамлакатлар билан ўралган, шу боис ОАВ қанча кам ёзса, душманлар шунча оз нарсадан воқиф бўлади.

Турфа фикрлар ёйилса, мамлакатнинг яхлитлигига путур етади.

Ҳар хил ваҳима гаплар билан аҳолининг кўнглига ғулғула солишнинг ҳожати йўқ.

Цензуранинг кераги йўқ, деган фикр тарафдорлари эса ўз фикрларини мана бундай асослашади:

Газеталар бор ҳақиқатни ёзсин, нима яхши-нима ёмонлигини халқдан яширмаслик керак. Уларнинг ҳақиқатни билишга, ўз фаолиятини, ҳаётини шу асосда кечиришга ҳақлари бор.

Муаммо мавжудлигини билиб, уни ҳал қилиш чораларини кўриш керак. Бўлмаса, у тузатиб бўлмас даражага келиши мумкин ва ҳоказо.

Бу фикр тарафдорлари Исроилнинг яқин ўтмишида газеталар мамлакат хавфсизлигига доир муҳим хабарни цензура ўтказмагани учун чоп этмагани ва охир-оқибатда армия тайёргарлик кўрмагани учун катта талофат кўрганини мисол қилиб келтирадилар.

Бироқ, ҳанузгача таҳририятлар қалтисроқ маълумот мавжуд мақолаларни текшириб бериш учун тегишли ташкилотга мурожаат этадилар. Маълум бўлишича, бу жавобгарликни бош муҳаррирларга юклаш масаласи кун тартибига қўйилган.

- Бироқ, улар бундай масъулиятни ўз зиммаларига олишга кўнмадилар,— дейди доктор Сюзан Гойхман. - Зеро, берилиши лозим бўлган маълумот билан бермаслик мақсадга мувофиқ хабарни фарқлашда аниқ мезонлар йўқ.

Исроил Оммавий ахборот воситалари тизими, Журналистлар уюшмаси, Матбуот маркази фаолияти билан чуқурроқ танишиш ниятимизни сафар олдидан ушбу мамлакатнинг юртимиздаги элчихонасига маълум қилган эдик. Исроил Ташқи ишлар вазирлиги ва Гистадруд Халқаро институти раҳбарияти илтимосимизга биноан Ҳукумат матбуот офиси раҳбари Моше Фогел билан учрашувни ташкил этди.

Жаноб Фогел 30 дан зиёд журналист ишлаётган ўз ташкилоти асосан мамлакат ҳукумати аъзоларини зарур маълумотлар билан таъминлашини қайд этди.

"Биз дунёдаги энг етакчи нашрларда Исроил ҳақида ёзилган мақолаларни интернет орқали ўша мамлакатдаги муштарийлардан олдин ўқиб, махсус бюллетенлар қилиб жамлаймиз. Улар тонг саҳардан ҳукуматдаги тегишли кишиларга етказилади", деди жаноб М.Фогел тайёрланган бюллетенлардан бизга намуналар кўрсатар экан. Дарҳақиқат, сиёсий ҳаётнинг сўнгги янгиликлари билан саҳардаги бундай танишув сиёсатчилар, ҳукумат аъзолари, раҳбарлар учун ўз фаолиятини оғишмай амалга оширишда ғоят фойдалидир.

Ҳукумат матбуот офисидан сўнг Исроил матбуоти ҳақида маълумот берадиган яна бир киши билан учрашувимиз лозим эди. Афсуски, ўша кунлари мамлакат алоқачилари маошни оширишни талаб қилиб иш ташлагани сабабли ўзаро мулоқотда бўлолмадик. Қуддусдаги қадимий ёдгорликларни томоша қилиб, пайғамбаримиз Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи вассалам меърожга кўтарилган муқаддас қадамжони, Ал-Ақсо масжидини зиёрат қилиб, ҳаётимиздаги унутилмас бу кунни ҳам кеч қилдик.

Қуддусдан 70 километрлар узоқда жойлашган Кфар Сабадаги ётоғимизга қайтар эканман, доктор Сюзан Гойхманнинг "Демократия ғоят қиммат нарса, шу боис бизнинг демократиямиз ўзига хос ва қурбимизга ярашадир. Энг муҳими, одамлар барқарорлик ва хавфсизлик оғушида. Беҳаловат ухлаб, уйғонсанг, ишга бориб, оиланг келажагини таъмин этолсанг, армиянг сен учун қалқон бўлиб турганини, сен сайлаган раҳбар ҳақингга хиёнат қилолмаслигини, ҳеч қандай дипломни сотиб ололмасликлари сабабли ҳар бир мутахассис ўз ўрнида мамлакат тараққиёти учун кичик бўлса-да ҳисса қўшаётганини, охир-оқибатда ҳаёт неъматларидан инсон каби лаззатланишингга ҳеч ким халал беролмаслигини ҳис қилиб яшаш ҳамда демократия нима деб ўйлашга эҳтиёж сезмасанг, шунинг ўзи демократия эмасми?", деган сўзларини эсладим.

Тошкент - Қуддус - Тошкент

Давоми бор

МАТБУОТНИНГ 10 ДУШМАНИ

ОАВ ва сиёсат

3 май Бутун Дунё Матбуот Эркинлиги куни муносабати билан Вашингтонда бўлиб ўтган маросимда жаҳоннинг энг етакчи сиёсий арбоблари, давлат раҳбарлари ва журналистлари иштирок этдилар. Маросимда сўзга чиққан АҚШ давлат департаменти вакили Жеймс Рубин журналистларни ушбу айём билан табриклаб, уларни сўз эркинлиги йўлида ҳеч қачон ортга қайтмасдан фақат олға юришликка ундади. Унинг айтишича: Агар бирор ҳукумат ахборот оқимини ёки матбуот эркинлигини ўз назоратига оладиган бўлса, у ҳолда ўша ҳукумат бўлажак сайловларда ким ғолиб чиқишини олдиндан аниқлаб қўйган, инсон ҳуқуқларини ҳимоя этувчи одил суд ҳокимиятини эса қарамоғига қўшган бўлади.

Журналистларни ҳимоя қилиш ташкилотининг берган маълумотига кўра дунё бўйича ўтган йилнинг ўзида 24 журналист ўлдирилган бўлса, яна бунга қўшимча тарзда 12 нафар ушбу соҳа ходимлари шубҳали тарзда ҳаётдан кўз юмганлар. Юқоридаги 36 фожеадан 9 таси Колумбияда содир этилгани журналистларни ҳимоя қилиш ташкилотини жиддий хавотирга солиб қўйди. Бу ҳақда Рубин ҳам куюниб гапирар экан, жаҳон мамлакатлари раҳбарларидан демократия йўлида доимо сўз эркинлигига кенг йўл очиб беришларини сўради.

Айни пайтда кўплаб журналистлар қамоқхоналарда сақланаётгани, дунё бўйича журналистлар ўлимининг асосий қисми касбий фаолиятини бажараётганларида содир этилаётганлиги аянчли ҳолдир. 1998 йил журналистлар учун "энг хавфли ҳудуд" деб Сербия аниқланган. Ўтган ойнинг ўзида Сербиянинг таниқли журналисти Славко Чурувиянинг номаълум шахслар томонидан ўлдириб кетилгани сўзимиз далилидир. 10 нафар косово-албан журналистлари эса маълум сабабларга кўра уйларини ташлаб кетишга мажбур бўлганлар.

Қуйидаги давлат раҳбарлари матбуот эркинлигининг 1998 йилги энг асосий "10 душмани" деб аниқланган.

1. **Югославия - Слободан Милошевич**
2. **Хитой - Цзян Цзэмин**
3. **Куба - Фидел Кастро**
4. **Конго - Лорент Кабила**
5. **Эфиопия - Мелес Зенави**
6. **Украина - Леонид Кучма**
7. **Тунис - Зин Абдин Бен Али**
8. **Малайзия - Махадир Муҳаммад**
9. **Перу - Альберто К. Фуджимори**
10. **Миср - Ҳусний Муборак**

1. Югославияда ОАВ кучли тазйиқ остига олинган, уларга давлат томонидан турли хил жарималар солинган, лицензия беришлар чекланиб, кўпининг фаолиятлари тўхтатиб қўйилган.

2. Хитойда қатор газета, журналлар ва китоб нашриётлари Коммунистик Партия Марказий Комитетининг тарғибот бўлими томонидан фаолиятлари тўхтатилган.

3. Кубада айрим журналистлар мамлакатни ташлаб чиқиб кетишга мажбур этилган. 1998 йил 28 нафар журналист қамоққа олинган бўлиб, хорижий ОАВ билан ҳамкорлик қилган журналистлар эса тазйиқ остига олинмоқда.

4. Конго Республикаси Президенти Лорент Кабила ҳокимият тепасига келган даврдан бери 70 нафар журналист ҳибсга олинган.

5. Эфиопия давлати бош вазири Мелес Зенави журналистларнинг энг асосий рақиби ҳисобланади. 1998 йил турли хил айблар билан 12 журналист қамоққа олинган бўлса, ҳозирга қадар яна 20 та журналист улар қаторидан жой олган.

6. Украинадаги кучли солиқ сиёсати туфайли кўплаб матбуот органлари иқтисодий таназзулга учраб, фаолиятларини тўхтатмоқдалар. Ўтган ойнинг ўзида 3 та газета ёпилган.

7. Тунис давлати Президенти Зин Абдин Бен Али ўзининг 10 йиллик фаолияти даврида яхшигина тажрибага эга бўлганлигини интернет тизимидаги ахборот оқимини ҳам назоратга олиши билан намоён этиб, журналистларнинг эркин иш олиб боришларига тўсқинлик қилмоқда.

8. Малайзия бош вазири Махадир Муҳаммаднинг темир сиёсати туфайли журналистлар ўзларининг мустақил фикрларини ё "Интернет" ёки мухолиф кучлар матбуотлари орқали ифода этишга мажбур бўлмоқдалар. Ўзининг собиқ вазири Анвар Иброҳимнинг ҳибсга олиниши тўғрисидаги хабарлар Интернет тизимига кўчганлиги боис, у янада қаттиққўл бўлишга интилмоқда.

9. Перу журналистлари мамлакатдаги мавжуд коррупция, терроризм, наркомания ва ноқонуний ҳарбий қурол-аслаҳа савдосига қарши кураша олмаётганликлари учун бошқа давлатларга кетиб қолишмоқда.

10. Миср Араб Республикасида 1998 йил бир давлат арбоби оиласининг амалга оширган ноқонуний ҳаракатларини ёритган журналист қамоққа олинган. Ҳусний Муборак мамлакатдаги хорижий матбуот органларини назорат қилишни ёқлаб чиқиб "Миср давлатидан хорижга чиқаётган ҳар бир газета мамлакатимиз манфаати учун хизмат қилмаса, биз уни тақиқлаймиз", дея гапирган.

КАМОЛИДДИН
(USIS материаллари асосида)

Жалолиддин Манкбурни таваллудига 800 йил

ХОРАЗМШОҲ ҚАБРИ ...

Тарих

НОМАЪЛУМ МАҚБАРА

Тарихдан маълумки, айрим шоҳлар ва саркардаларнинг дафн этилган жойлари ниҳоятда сир сақланган. Душманлари таҳқиридан чўчиган ҳукмдорларнинг сўнгги хоҳишлари шундай бўлган. Ривоят қилишларича, Чингизхонни дафн этган кишилар ва қўриқчиларнинг барчаси ўлдирилган. Бирорта ҳам гувоҳ омон қолмаган. Ҳозиргача жаҳонгир қабрини қидириш давом этади. Македониялик Искандарнинг ҳам қаерга кўмилгани маълум эмас.

Султон Алоуддин Муҳаммад, юқорида айтилганидек, Ҳазар денгизи оролларидан бирига дафн қилинган эди. Жолиддин Эроннинг бир қисми ва Озарбойжонда ўз ҳокимиятини мутаҳкамлагач, отаси учун Исфаҳонда муносиб бир мақбара қурдиришни режалаштиради. Насавийнинг ёзишича, бу фикр унда Хилот (Ахлот) шаҳрини қамал қилиб турган пайтда туғилган. Ўша пайтда Хилот ал-Малик ар-Ашраф (Айюбийлар сулоласи) ихтиёрида эди. Ван кўли бўйида жойлашган бу шаҳар айюбийларнинг асосий таянч масканларидан бирига айланганди. Жалолиддин бу шаҳарни уч марта қамал қилди. Биринчи марта 1226 йил ноябрида, иккинчи марта 1228 йил қишида ва учинчи марта 1229 йил августидан 1230 йил апрелигача. Учинчи қамалдан сўнг шаҳар таслим бўлди. Ҳар ҳолда, Насавий айтган қамал иккинчи ва учинчиси бўлса керак. Насавий шундай ёзади: "У (Жалолиддин) амир Муқаррабиддин буюк султон (Алоуддин Муҳаммад)нинг хос маҳрами бўлган, уни ўзи ювиб, дафн этган эди. Унга Исфаҳонга бориб, мақбара қуришга киришиш топширилди. Бинода барча зарурий хоналар бўлиши керак эди. Жумладан, кийимлар, кўрпалар, пойафзаллар учун алоҳида хоналар, таҳоратхона ва бошқа хоналар қурилиши кўзда тутилганди. Қурилишни бошлаш учун султон унга 30 минг динор берди. Сўнгра Ироқ вазирига хат ёзиб, қурилишни тугатиш учун зарурий маблағларни девон даромадлари ҳисобидан бериб туришни топширди. Бино ашёлари, яъни шамдонлар, тоғоралар, идишлар олтиндан тайёрланиши тайинланган, эшик олдида отлиқ соқчилар навбатда туриши зарурлиги кўрсатилган эди. Муқаррабиддин Исфаҳонга кетиб, қурилишни бошлаб юборди. Мен у ерга 4 ойдан кейин бордим ва мақбара деворлари қисқа муддатда одам бўйи кўтарилганлигини кўрдим..."

Шундан сўнг Жалолиддин Мозандарон туманларидан бири - Сария ҳокими, аммаси Шоҳ хотунга мактуб ёзади. Шоҳ хотун Мозандарон ҳокимларидан бири - Ардашер ибн ал-Ҳасанга турмушга чиққан, унинг вафотидан сўнг ҳокимлик рафиқаси зиммасига тушган эди. Мактубда Мозандароннинг ҳокимлари, амирлари ва таниқли кишилари билан бирга бориб, отасининг хокини оролдан Ардахн қалъасига келтириш сўралган эди. Рай шаҳридан ... қурилиш ... Султон Алоуддин ... қўлга кирит... хоқоннинг ... яклар ёки ...

Хўш, И... ган мақба... ган савол ... дими ёки чал... ми? Афсуски, ... риб буни аниқла... ни бўлмади. "Эроннинг тарихи ва қадимий макон... ти" номли китоб... шиб қолган эди ... этилган "Буқъа ("Шоҳлар ш... деган бино т... ни жалб этд... шундай са... "Бу мақбар... шхур ма... бўлиб, п... га кўра, ... ган шоҳ... бу ерда ... нонинг ... рига та... сафави... таъмир... даги р... ўймакорли... лиги ҳамда ... диққатини ж... дан кўриниб ... кур мақбара ... қурилган би... Фақат султо... ри нотўғри ... мол, бу — б... казилган ё... йилидир. Ча... мурийзодал... лан қуриб ... ши мумкин... рда яшага... Муҳаммад... "Шоҳлар ш... ҳам Хоразм... таётганлиги... турибди. З... нонинг асл... Бунинг учун имко... жуд. Жалолиддин... ди таваллудининг 8... ги муносабати била... бара тарихи ҳам ў... нур устига нур бў... Зеро, ўтмишимизнинг... саҳифаси биз учун қад...

(Охири. Боши аввалги сонларда)

... нни ... риш... ... кин
... қонун талаби ... нса

... жуда РАЖАБОВА,
... к фанлари номзоди

... саволларига жавоб ... рўй берган мудҳиш ... ний экстремизм, ... ҳаракатларининг ... бўлган ёшлардан ... таладилар. Шундан ... идоралар ... чиқишларида ... ўла қўллаб- ... мустақиллиги- ... жиноятчиликка ... йўналиш- ... моқдалар. ... раҳбари содир ... казолашдан кўра ... жамиятдаги ... адашиб турли ... бўлган ёшларни ... қайтаришга ... масъул бўлган ... тўғрисида ... расининг 179- **... р, эй аҳли ... дан сақлан-** ... латмоқчимиз. ... сак, ҳар бир ... ятдан ўзини **... бирингиз ... н одамни ... инг. Бунга ... Бунга ҳам ... ратланиб** ... жиноятнинг ... далолат ... жиноятларини ... масаларнинг ... қан ёшлар, ... кишилар. ... урол-яроқ, ... ёки диний ... кўп нусхада ... да хуфиёна ... улар билан ... а?! ... жиноятларни ... таҳлил ... билан бирга ... деган ғояни ... икка **... ҳлик "Эй ... зла- ... нинг ... ҳлик** ... ҳам ... лар ... аъзи ... шбу ... ҳшу- ... иш ... бу ... даги ... тиш

АҚШДАГИ ҚОНУН ЧИҚАРИШ

ТАҲРИРИЯТДАН: "Ҳуррият" аввало бизга ҳар кун кўплаб мактуб йўллаётган муаллифлар учун мустақил фикр айтиш минбаридир.

Заҳириддин Тўраев ҳам "Ҳуррият"нинг фаол муаллифига айланишга интилаётган мухлисларимиздан. У Тошкент давлат Шарқшунослик институтининг III курс талабаси. Ёш, ғайратли йигит. Агар ғайратига кўз тегмаса, ниятига албатта етажак!

Қуйида Заҳириддиннинг илк мақоласи матбуотда эълон қилинмоқда.

Барчамизга яхши аёнки, бугунги кунда Америка бамисоли озодлик ва фаровонлик рамзига айланган. Шунинг учун ҳам ривожланаётган мамлакатлар деярли барча соҳада "сеҳрли диёр" тажрибасига таянишга ҳаракат қилади. Зеро, америкаликлар ҳатто иқтисодий масалаларда фалсафий нуқтаи назардан ёндашиб, мамлакатнинг юксак тараққиётини таъминлаши, дастлабки йилларда муҳим аҳамият берилган эркин бозор иқтисодиётининг бугунги кунда юксалиш йўлида фаол ва самарали ҳаракат қилаётганлиги, қолаверса, давлат демократияга эришишнинг ўзига хос йўлини танлаб, айни кунда ташқи ва ички сиёсатда қўлга киритилаётган муваффақиятлари ҳар жиҳатдан ўрнак бўлгулик.

АҚШ тараққиётининг энг муҳим омилларидан бири, бу — давлат ишларининг режали, пухта ўрнатилган тизимда олиб борилишидадир. Давлат ҳокимияти тизими эса ўз навбатида қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятидан иборат.

Мамлакат миқёсида қонун чиқарувчи давлат органи Конгресс деб юритилади. Конгресс эса икки қисмдан — Сенат ва вакиллар палатасидан ташкил топган. Сенат ҳажм жиҳатдан кичикроқ бўлиб, у ҳар бир штатдан иккитадан сайланган вакиллардан таркиб топган. Вакиллар палатаси таркиби эса ҳар бир штатнинг аҳолиси сони ва катта-кичиклигига қараб Конгресс томонидан белгиланади. Мамлакат Конституциясига кўра, Вакиллар палатасига қўйиладиган номзод 30 000 фуқарога биттадан ошмаслиги керак. Бироқ, аҳоли сонининг кескин кўпайиб бориши боис, ҳозирги кунда 530 000 фуқарога битта вакил тўғри келади. Конституцияда белгилаб қўйилганидек, Сенатга сайланувчи сенатор 35 ёшдан кичик бўлмаслиги, сайловгача камида тўққиз йил давомида АҚШ ҳудудида муқим яшаган бўлиши шарт. Вакиллар палатасига номзод қилиб кўрсатилувчи шахс эса 25 ёшдан кичик бўлмаслиги ҳамда етти йил давомида ўзи сайланаётган штатда яшаб келган АҚШ фуқароси бўлиши лозим. Сенаторлар олти йил муддатга, Вакиллар палатаси аъзолари — Конгрессменлар эса икки йил муддатга сайланадилар.

Конгресс фаолияти икки йил. Конституцияга биноан, мамлакат вице-президенти айни пайтда Сенат президенти ҳисобланиб, у Сенат мажлисларига раислик қилади. Вице-президент йўқ ҳолларда Сенат ўз ишини бошқариб туриш учун сенатор тайинлайди. Вакиллар палатаси эса ўз раиси - Палата спикерини сайлайди. Конгресс сессиялари одатда ҳар йилнинг учинчи январь куни Вашингтондаги Капитолий биносида ўтказилади.

Ҳозирги кунда Сенат қошида 16 та, Вакиллар палатаси қошида эса 22 та ҳайъат мавжуд. Мамлакат Конституцияси мазкур ҳайъатларга муайян ваколатлар берган. Унга кўра, ҳар бир палата ўзи тузган қонун лойиҳасини Конгрессга қўйишдан олдин уни кўриб чиқиш учун шу соҳага дахлдор ўз ҳайъатига юборади. Ҳайъат лойиҳани кўриб чиқиб, уни Конгрессга тавсия этиши, ўзгартириши ёки қайтариши мумкин. Бир палата тасдиғидан ўтган лойиҳа иккинчи палатага жўнатилади. Иккинчи палата қонун лойиҳасини маъқуллагандан кейингина у Конгрессда овозга қўйилади. Сўнгра Конгрессда қабул қилинган қонун Президентга имзо чеккандан сўнг кучга киради. Конституцияга кўра, Президент уни имзолаши ёки тақиқлаши ҳам мумкин. Президент томонидан тақиқланган лойиҳа қонуний кучга кириши учун Конгрессга қайта овозга қўйилиши ва конгрессменларнинг учдан икки қисми ёқлаб овоз бериши лозим бўлади.

Шунингдек, Вакиллар палатаси бирор бир давлат арбобини ўз вазифасини суиистеъмол қилаётганликда айблаб, уни импичмент судига келтириш ҳуқуқига эга ягона маҳкамадир. Сенат эса Вакиллар палатаси томонидан айбланаётган расмий арбобни Олий Суднинг бош судьяси раислигида тергов қилиб, уни гуноҳкор ёки бегуноҳ деб топиши лозим. Одатда, импичмент (қонун чиқарувчи орган томонидан ваколатли шахснинг ўз хизмат вазифасини суиистеъмол қилаётганликда айбланиши) энг сўнгги чора ҳисобланади. Вакиллар палатаси ўтган давр мобайнида 18 нафар мансабдор шахсни импичмент судига топширган. Мазкур 18 шахсдан 13 таси федерал судьялар бўлиб, улардан етти нафари Сенат томонидан айбдор деб топилган ва Президент томонидан судьяликка умрбод сайланган бўлишига қарамай, ўз лавозимидан четлаштирилган. Зеро, қонун - адолат демакдир. Шунинг учун ҳам америкаликлар қонунни юксак қадрлайди ва унинг ҳар нарсадан устун эканига қаттиқ ишонадилар.

Дарҳақиқат, Америка қўшма штатларининг қонун чиқарувчи органи - конгресс мамлакатда алоҳида қудратга эга. У ўз навбатида штат конгрессларига ҳам бўлиниб кетган. Бир мақолада унинг фаолиятини тўла ёритиш мушкул. Шу сабаб федерал, яъни марказий конгресс ҳақида бироз тўхталдик, холос.

Заҳириддин ТЎРАЕВ,
Тошкент давлат Шарқшунослик институтининг талабаси

ЭРОН ҲАМКОРЛИК ЙЎЛИДА

Мухтасар

* * *

Айни пайтда хорижий давлатлар билан ҳамкорликни кенг йўлга қўйиб бораётган Эрон Ислом Республикаси асосий эътиборни минтақада тинчлик ва барқарорликни ўрнатиш сиёсатига қаратмоқда. Жорий йилнинг ўзида Эроннинг Англия, Франция, Германия, Канада, Жанубий Африка Республикаси, Покистон, Озарбойжон ва Марказий Осиё давлатлари билан олиб бораётган ҳамкорлиги сўзимиз далилидир.

Афғонистон ва Тожикистон давлатларида осойишталик ўрнатиш учун ҳукумат раҳбарияти қўшни давлатлар билан оқилона муносабатлар ўрнатмоқда. Косоводаги қирғин-барот урушлардан талофат кўраётган албан мусулмонларига мунтазам равишда Эроннинг инсонпарварлик ёрдами жўнатилмоқда. Жанубий Кореянинг "Сишочунел" журналининг ёзишича: "Президент Хотамийнинг тинчлик йўлида юргизаётган очиқ сиёсати, жаҳон миқёсида авж олган терроризм ва наркомания савдосига қарши қаттиқ кураши ҳамда хорижий давлатлар билан алоқалари Эрон давлатининг халқаро миқёсда етакчи ўрин тутишидан далолат беради".

* * *

Франция, Канада ва Эрон давлатлари ўртасида Балале районидаги мавжуд нефть заҳирасини қайта ишлаб чиқариш мақсадида 300 миллион долларлик миқдорида шартнома имзолангани Эрон нефтига хорижий сармоядорларнинг талаби орта бораётганидан дарак беради.

* * *

1 апрель куни Эрон Қуролли кучлари штаби бошлиғининг ўринбосари жаноб Сепахбуд Али Сайёд Шерозий террористлар томонидан ўлдириб кетилган бўлиб, бу ҳалокат террорчиларнинг сўнгги йилнинг ўзида ҳукумат раҳбарларига нисбатан қилган учинчи ҳужумидир. Теҳронда жойлашган Ислом давлатларида инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш Комиссия 12 апрель куни дунёнинг 17 та йирик давлатлари раҳбарларига хат жўнатиб, ушбу қотилликни уюштирган террористик уюшмани бартараф этишда биргалашиб ҳаракат қилишликка чақирган.

Ироқнинг ҳарбий агрессиясидан Эрон халқини 8 йил ҳимоя қилган халқ қаҳрамони Сайёд Шерозийнинг фожеали ўлими асосий қароргоҳи Ироқда жойлашган "Мужоҳеден халқ" террор уюшмаси томонидан амалга оширилганлиги Эроннинг жаҳон терроризмига қарши олиб бораётган ҳаракатини янада кучайтирган.

... тумшуғига ... ча можарони ... тинчитмоқ қасдида ... шлар ўртасига тушди. Иннайкейин, ... қа... тил ... қачон ... эди... ... кўрсатмай кетишган

ТОМОШАБИН

... чиқарилса ва Жиноят ... этилган мазмунда ... топарди.

АЖАБО!

Яратганнинг ҳикматини қарангки, коинот уммонида бир заррадек сузиб юрувчи сайёрамиз юзасининг ўртача иссиқлиги +15 даража, аммо атмосферамиздан ташқариси ҳамма томонимиз -270 даража совуқлик билан ўралган экан.

Ўзингни англаб ет!

ҲУРРИЯТ мустақил газета

19 - 25 май
20 (122) сон

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Амирқул КАРИМОВ, Наим КАРИМОВ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Аҳмаджон ЎЛМАСОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчи... кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун ...

«Шарқ» нашриёт- матбаа концерни босмахона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ
Саҳифаловчи: ШЕРЗОД С.

Босиш вақти ...
Топширилди ...
Буюртма — ...

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин

... Кодекснинг 31-, 24...-моддаси ... қисми ва Жиноят-... ва 217-моддаси ... қисми кодекслардан ... чиқарилса ва Жиноят кодексининг 241-моддаси қайд этилган мазмунда ўзгартирилса, бу муаммо ўз ечимини топарди.

"...юлдузи" - 70 ёшда!

...лагаvим- ...мақола ту- ...юлдузи"- ...н бу ма- ...изда гина ...ифо дош ...ҳам кат- ...аб бўлди. ...гоят қал- ...қоланинг ...шга давр- ...да қизи- ...: "Ўрта ...ибора...ми?" ...мактаб ...ўқув юр- ...ари, ишчи- ...зкур мақо- ...овоз чиқар- ...англаб, ха- ...бўдилар. Ўша ...иллион нус- ...лган респуб- ...р газетаси (собиқ "Ле- ...инг 1989 йил ...ни қўлма-қўл ...эсимда. Мен ...келиф, балки га- ...қдири нима ...ан хавотирда ...қилганимдек, ...дан иборат ...а нисбатан ит- ...хуш акс-садо ...қоким мафкура ...нашри "Прав- ...зета Ўзбекис- ...и нашри ва ...лифи Мажид ...фта ўтмай қар- ...мақола билан ...обиқ мамлакат- ...калар болалар, ...номаларининг ...да камчиликла- ...билан "Пионер- ...а" ёки "Комсо- ...авда" газетала- ...ар эди. Бу гал ...тараша тушган- ...ан "Правда" га-

зетаси "Мурғак қалбларга" ("Правда", 1989 йил, 14 сентябрь) номли субутсиз мақоласини босиб чиқарди. Дарҳол ушбу ўрисча мақола ўзбек тилига ўгирилиб, "Ёш Ленинчи" (ҳозирги "Туркистон") газетаси (1989 йил, 16 сентябрь) да босилиб чиқди. Мақоланинг бош мавзуси тарихий ҳақиқат, яъни Россия империясининг Ўрта Осиёни ҳарбий куч билан босиб олганлиги, Туркистон ўлкасини ўз мустамлакасига

тиёрий қўшилган, деб келдик. Лекин аслида Ўрта Осиё Россия империяси томонидан XIX асрнинг иккинчи ярмида ҳарбий куч билан босиб олинган", деб жавоб берган эди.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон ўлкаларини Россия давлати ҳарбий юриш билан босиб олганлиги, Туркистон мулки рус империяси мустамлакасига айлантирилганлиги - энг аввало рус тарихчилари, шарқшунослари томонидан ёзилган кўплаб асарлар, китобларда, босқинчи рус ге-

асарларида ҳамда Ўрта осиёлик тарихчилар, ёзувчилар - Аҳмад Дониш, Муҳаммад Солиҳ Тошкандий, Баёний, Сомий, Ибрат, Фозилбеклар китобларида Россиянинг Марказий Осиё - Туркистон мулкига ҳарбий юришлари, ваҳшийларча олиб борган босқинчилиги атрофлича баён этилган.

Ўрни келганда шуни айтиш керак, "Правда" чиқиши - кичик укаси бўлмиш газетани қоралагандан кейин бир гуруҳ ўзбекистонлик адиб ва тарихчилар, чунон-

БИР ТАРИХИЙ МАҚОЛА ХУСУСИДА

Болалар газетасининг катта жасорати

айлантирганлигини хаспўшлашга уринган эди. "Мақола муаллифи тарихчи олим М.Ҳасанов бу мавзу (Ўрта Осиёнинг забт этилиши) ни ёритишда шошқалоқлик қилган. У бу чиқиши билан ўсиб келаётган мурғак ёшлар юрагини заҳарлашга уринган", деб ёзган эди ўшанда "Правда" газетаси.

Тарихчи олим Мажид Ҳасанов "Ўрта Осиё подшо Россияси томонидан истило қилинганми ёки қўшиб олинганми?" деган саволга: "Шу кунга қадар биз Ўрта Осиё подшо Россиясига их-

нераллари ва ҳарбий тарихчилари, журналистларининг китоблари, кундаликларида қайд этилган. Масалан, Туркистонга қарши босқинчилик ҳарбий юришларида қатнашган Перовский, Черняев, Фон Кауфман, Скобелев, Иванов, Куропаткин, Иванин, Абрамов, Головочёв, Терентьев, Верёвкин, Ионов каби генераллар рапортлари ҳамда жанглар кундаликларида; К.Абаза, Л.Костенко, Д.Лагофет, А.Серебрянников, А.Калужин, М.Веню-ков, А.Шепелов, Н.Халфин, В.Бартольд каби олимлар

чи, Одил Ёқубов, Пиримқул Қодиров, Саид Аҳмад, Шукрулло, Абдулла Орипов, Омон Матжон, Азим Суюн, Мирзо Кенжабек, Миразиз Аъзамов ва шу сатрлар муаллифи "бош газета"га мактуб йўллашди. Бироқ, бу мактуб эълон қилинмади.

Янги давр тарихи 1989 йилдан, асосан, июнь - октябрь ойларидан бошланган десам муболаға бўлмас! Боиси жамиятнинг ўзгариши, бир ҳолатдан иккинчи жараёнга ўтишида етакчи раҳбарнинг ўрни ва роли, мавқеи катта таъсир кўрса-

Карим НОРМАТОВ,
тарих фанлари доктори, профессор

тади. Шу даврда Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикасига раҳбарлик қила бошлагани, Фарғона, Қўқон, Гулистон, Бўка ва Паркент воқеаларини инсонпарварлик нуқтаи назаридан ҳал қилиши, муҳими ўзбек тилига, 1989 йил 21 октябрда Олий Кенгашда Давлат мақомини беришдаги жонбозлиги, бу — юртбошимизнинг республика Мустақиллиги учун курашдаги биринчи дадил қадамларидан эди ва орадан икки йил жиддий синов даври ўтди - 1991 йил 1 сентябрда Истиқлолга эришдик. Ўша йили М.Ҳасанов шундай тўртлик битган ва ёшлар газетасида чоп қилинган эди:

Фитрат, Чўлпондек олинарди бошим,
Гар чиқмаганда Истиқлол қуёшим.
Дуога қўл очинг, барча яхшилар,
Бор бўлсин юртга қалқон Юртбошим!

Бу йил "Тонг юлдузи" - жажжи ёшларимизнинг севимли газетаси эзгуликка, ҳақиқатни ўзлиги ва борлиғи бўйи билишга доимо даъват этар экан, ўзининг 70 йиллик тўйини муносиб нишонлайди. Демакки, 60 ёшидаёқ бу рўзнома кескир, ҳақиқатталаб мақоласи билан ёшлар истиқболи ва мустақиллигини ифода қилган бўлса, 80, 90, 100 ёшида ҳам ўз адолати, инсонпарварлиги, меҳр-муруввати, Ватанни севиш-ардоқлаши билан ёшларимизнинг суюкли газетасига айланажак.

"БОЛАКАЙ"

ёки мактабга эшакда борган радиомухбир

Республика радиосининг болалар учун эшиттиришлар тайёрланадиган таҳририятида ишлайдиганларни бошқа таҳририятда хизмат қиладиган ҳамкасблари "Болакайлар" деб ҳазиллашишади. Ана шу болакайлардан бири бир куни: "Мухбир оёғи етмаган бирон мактабни билсанг, айт, бормоқчиман", - деб қолди. Шу "болакай"ни бир боплай дедиму, ўзим билган ана шундай мактаблардан бирининг манзилини айтдим...

Мен айтган мактаб Қашқадарё вилоятининг тоғли туманларидан бирида эди. Бу мактаб томонларга техника чиқа олмайди. Мактабдан сал олисроқда яшайдиган ўқувчилару ўқитувчилар ҳам эшак миниб борадилар.

Хуллас, беш кун деганда ҳалиги "болакай" сафардан қайтди. "Йўл азоби" деганларидек унинг роса чарчагани юз-кўзларидан, гап-сўзларидан шундоқ сезилиб турарди. Роса адабини еган бўлса, мен билан кўришмасаям керак, деб ўйлагандим. Йўқ, ундай бўлмади.

- Биласанми, - деди у кулиб. - Мактабга эшакда бордим. Бир кўзингнинг олдига келтиргин-а, пўрим кийинган, кўзойнакли, галстук тақиб олган одамнинг мактабга эшак миниб бориши. Бир хижолат бўламан, бир хижолат бўламан. Мактаб биносига яқинлашгач, унинг атрофида турган бир талай эшакларга кўзим тушгандан кейин сал ўзимга келдим. Ўзиям учта кассетани болаларнинг овозларига тўлдирдим. Ўқитувчилар билан мириқиб суҳбатлашдим. Тўғри-да, кейин бу мактабга радиодан қачон мухбир боради-ю... Болалар овозларини радиода эшитишса, роса хурсанд бўлишади, тўғрими?..

Ҳар гал ижодий сафардан қайтгач, таассуротларини таҳририятдагиларга тўлиб-тошиб ҳикоя қилиб беришга одатланган бу "Болакай" - Абдурашид Исроилов бугун 50 ёшга тўлганмиш. Тавба, болалар кулса кулиб, қувонса қувониб, йиғласа йиғлаб юрадиган бу одамнинг шу ёшга кирганига ҳеч ишонгинг келмайди. Айтишади-ку, доимо болалар орасида юрган, уларнинг дардини, ташвишини, хурсандчилигини ўзиникидек қабул қила оладиган кишилар ҳеч қаришмайди, деб.

... Бир йили Бойсунга боргандим. Мактаб ўқувчилари учун "Соғломжон — Полвонжон" спорт эшиттиришини анча олдин Сурхондарё вилоятидан тайёрлашни режалаштириб қўйгандим. Туман халқ таълими бўлимининг бошлиғи: "Ўтган йили Республика радиосидан бир мухбир келганди, у бу атрофдаги барча мактабларда бўлган", - деди, кейин ўша журналистнинг визиткасини кўрсатди. Ҳафсалам пир бўлди. "Шу ерга ҳам келибди-да". Мен бўлсам, мухбир оёғи етмаган жойни қидириб юргандим.

- У одам бормаган мактаб қолмагандир бу туманда? - деб сўрайман.

- Бор. Ўша мактабга олиб бораман.

Бошлиқнинг "олиб бораман" дейишининг сабабини менга кейин тушунтириб беришди.

Ўша радиомухбирга ҳамроҳлик қилган туман халқ таълими бўлими ходимининг роса тинкаси қуриган экан. Мухбир ҳали у мактабга, ҳали бу мактабга борамиз, деб туриб олаверибди. Тушдан сўнг, соат 15 ларда бир мактабга борганларида, туман вакили мактаб директорига чой уюштиришини, шу баҳона бир оз дам олишларини илтимос қилибди. Мактабда ишини тугатган мухбир шу қишлоқдаги кекса бир ўқитувчидан хабар олиши лозимлигини айтади. Меҳмон атои худо, эрталабки енгил-елпи нонушта билан юрган вакил аранг ўрнидан турибди...

"Болаларни деб", "Мактаб муаммолари", "Қишлоқда туғилиш айбми?" "Бола кўнгли онада", "Жонажон табиат" сингари туркум эшиттиришларнинг радиода пайдо бўлишида Абдурашид Исроиловнинг хизматлари катта. У кишининг танқидий эшиттиришларидан сўнг янги мактаб бинолари, ошхоналар, спорт заллари қурилиши бошлаб юборилганининг гувоҳи бўлганман. Қайсидир вилоятнинг мактаб ўқувчилари "Келажак тонги"чиларга: "Автобус қатнови бизнинг мактабимиз олдигача узайтирилса"- деб ёзгаан илтимослари орадан бир ой ўтиб ижобий қондирилганди.

Абдурашид ака танқидий эшиттиришларни кўп тайёрлайди. Қизиғи шундаки, мактаблардаги мавжуд муаммолар, камчиликларни бартараф этиш учун ўқувчилар, ўқитувчилар кўпроқ "Келажак тонги" эшиттиришига, айниқса, Абдурашид Исроиловга ёрдам сўраб мурожаат этадилар. Абдурашид ака бу сингари илтимосларга жавобан мавжуд аҳвол билан обдон танишгач, эшиттириш тайёрлайди ёки бу ҳақда вазирликдаги амалдорларни огоҳ этади.

Республика халқ таълими вазири Жўра Йўлдошевнинг: "Мен Республика радиоси Маориф ва тарбия бош муҳаррияти ходимларининг эшиттиришларини доимо тинглаб боришга ҳаракат қиламан. Улар тилга олиб ўтган камчиликларни бартараф этиб, кўнглим таскин топади", - деганларини кўп эшитганман.

Ўзбекистоннинг эртасини яратувчилар бугун мактабларимизда. Улар ҳақида қайғуриб, елиб-югуриб яшаётган кишилар буюк, қудратли, обод, озод ватан пойдеворини яратмоқдалар. Мен Ўзбекистон ҳамда Қорақалпоғистон Республикалари халқ таълими аълочиси Абдурашид акани ана шундай кишилар сафига ҳеч муболағасиз қўша оламан.

Шу кунларда Абдурашид Исроиловни қутлуғ ёшлари билан табриклаб узоқ-яқиндан дўстлари йўқлашмоқда. Камина ҳам бу одамни қутлаб хонадонига боради. Эшикни албатта қизи - Ойдин очади. Уни ёнида келинойи - Шоҳида опа кулиб туради. Абдурашид ака бўлса, қисқа қилиб: "Келдингми, қишлоқи укам" - дейди. Мен ҳам қишлоқчасига: "Ҳорманг, болакай" дейман.

Муҳаммад ЧАТОҚ

...МЗА УМАРОВ — "ТАКСИСТ"

Буюк актёр ҳаётидан лавҳа

...тира

...нинг 8 марти эди. Бир гуруҳ ...котин-қизлар байрамини ни...аётгандик. Тун. Шаҳарнинг ...атнов сийраклашган. Ондада ...и машиналарни ҳисобга ол...р хувиллаб ётибди.

...а умид йўқ. Орқама-олдин ...ёси" савдо маркази кўча...етяпмиз. Кимдир ортда ке...тдаги машинага қўл сил...ўнида ҳайдовчидан бошқа ҳеч ...нсофли киши экан, эллик ...тўхтади. Кейин машина...лди. Қувониб кетдик. Ўғил ...машинага интилдик.

...нг таниш чеҳраси бизлар...: "Йигитлар,қизларга йўл ...ар",-деди.Машина салони тўлди. "Йигитлардан бир киши машина...нглар", - деди.

...ммаджон энг ёшимиз эди. Унга ...рсатдик. Машина узоқлашгани...е, Ҳамза Умаров!" - деди ҳамма ...ига.

- Танимаганимизни қаранглар.

- Юзи ҳар қалай иссиқ кўринди кўзга.

- Бемаҳалда кимнинг хаёлига келарди Ҳамза Умаров, - деярдик бир-биримизга гап бермай.

Ҳамма машинага бешинчи киши бўлиб ўтириб олмаганидан афсусда эди.

Ишимиз юришиб кетди. Бизга ҳам тезда машина бўла қолди. Машинага кимдир чиқди, кимдир улгурмади: " Ака, илтимос, тезроқ вузгородокка ҳайданг. Ҳамза Умаровга етиб олайлик", - дедик.

Вузгородокка етиб борганимизда курсдош қизлар билан Муҳаммаджон халқ артистини кузатиб турган эканлар. Чиндан уларга ҳавасимиз келди.

- Қанча йўлкира бердиларинг? - деди орамиздан кимдир.

" Ука, чўнтакка овора бўлмасинлар. Бир донагина сигарет бўлса сиз билан

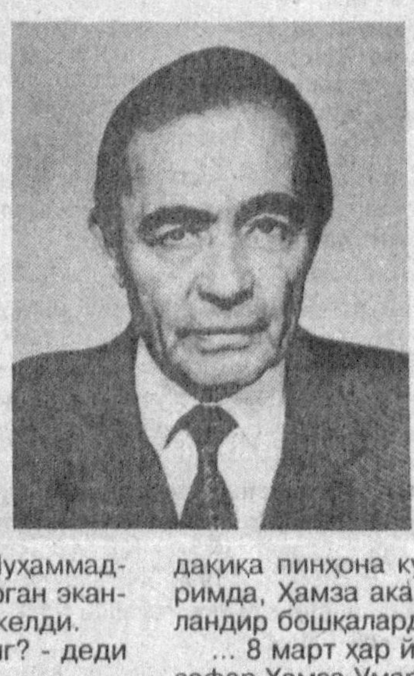

расчётмиз", - дебдилар Ҳамза ака.

- Нималар ҳақида гаплашдиларингиз? - қизиқсинамиз.

- Москвадан бир машҳур артист келган экан. Ўша кишини аэропортдан кузатиб қўйибдилар, - дейишди қизлар.

Орадан чамаси бир-икки йил ўтиб, Ҳамза Умаровни кўпчилик машҳур артистлар билан ТошДУнинг бош корпуси майдонида учратиб қолдим. Бир неча дақиқа пинҳона кузатиб ўтирдим. Назаримда, Ҳамза ака қайси бир жиҳати билландир бошқалардан ажралиб турарди.

... 8 март ҳар йили такрорланади, ҳар сафар Ҳамза Умаров ёдга тушади...

Маъмур МУСУЛМОНОВ

ОВОЗА

Ўтган йили ғалла режасини ошириб бажарган Сурхондарё вилоятида бугунга келиб бир кило буғдойнинг нархи 70-80 сўмга чиқибди. Айни пайтда бир кило тегирмон уни ҳам тополмасдан пулини қўлтиқлаб юрганлар ҳам кўп эмиш.

Дугоналар

БОЗОРДА ЖОЙ ҲАҚИ

Ажаб

...и бор жой яшнайди, деган гап ...а...бу безиз айтилмаган. Шу ...дан бўлса керак, шаҳару қишлоқ...имизда бозорлар кўп. Бу бозорлар...тирикчилигини ўтказаётганлар эса ...ан-да кўп. Аммо ҳамма бозорлар ...ида буғдай деб айтсак хато қиламиз, ...нимча. Масалан бир вақтлар гав...м бўлган пойтахтимизнинг Мирзо ...улуғбек туманидаги "Наврўз" бозори ...ун кичик савдо шахобчасига айланиб ...ган. Гарчи ушбу бозор майдони бир ...а юзлаб сотувчи-ю харидорларни ...га бемалол сиғдира олишига қара...дан, ҳозир бу ерда бори- йўғи ий...и яқин одам савдо билан шуғул...ди, холос.

Шунингдек, Тошкент вилоятидаги "Қибрай" деҳқон бозорининг аҳволи ҳам "Наврўз"никидан қолишмайди. Бозор

яхши ниятлар билан барча талабларга жавоб берадиган даражада қурилган. Атрофида катта-кичик дўконлари ҳам бор. Бироқ уларнинг ҳаммаси бўм-бўш. Агар эшигининг тепасидаги "дўкон" деган ёзув бўлмаганида уларнинг нима эканлигини ҳам аниқлаб бўлмасди.

Яқинда "Қибрай" деҳқон бозорига директор этиб тайинланган Аҳрор Усто-Азизов бизга бозорнинг ҳозирги аҳволи ҳақида гапирар экан, ўзининг режалари хусусида ҳам тўхталиб ўтди. Бозорда ҳар хил қурилиш буюмлари сотиладиган дўконлар, дорихона, салқин шириничимликлар дўкони, хўжалик моллари дўкони, уруғ сотишга мўлжалланган алоҳида дўконларни ишга тушириш ҳамда ҳар хил фирмалар ва қўшма корхоналар билан яқиндан алоқа боғлаб уларнинг маҳсулотларини "Қибрай" деҳқон бозо-

рида сотишни йўлга қўйиш ва шу йўл билан одамларни жалб қилиш режалаштирилган. Албатта, бундай ният яхши. Агарда ният тўлалигича амалга оширилса, ундан-да яхши бўлар эди. Буни эса вақт кўрсатади.

Биз бозор билан танишиш жараёнида бу ерда ҳам жой ҳақи тўлаш бошқа деҳқон бозорлари каби эканлигининг гувоҳи бўлдик. Бу эса адолатдан эмасдай туюлди, назаримизда. Бир тасаввур қилиб кўринг, "Чорсу" бозоридаги деҳқон куни билан ўртача 30-40 кг маҳсулот сотиб жой ҳақи учун 65 сўм тўласаю, базўр бир-икки кило маҳсулот сотадиган "Қибрай" бозоридаги деҳқон ҳам 65 сўм тўласа, буни қандай тушуниш керак? Шунинг учун бозорлардаги жой ҳақи ҳар бир бозорнинг ўз даражаси ва имкониятидан келиб чиққан ҳолда нархланса мақсадга мувофиқ бўлармиди...

Н.ИСМОИЛОВ

Миннатдорлик

ҚАЛБ ШИФО ТОПАДИ

57-оилавий шифохонада

Ҳозирги даврда инсонлар саломатлигини тиклаши учун ҳукуматимиз томонидан жуда кўп қулайликлар яратиб берилмоқда. Жумладан, ҳар бир туман поликлиникалари қошида кундузги стационарлар очилган. Бунда ҳар бир киши ўзининг поликлиникасидан бепул йўлланма олиб, шундай муассасаларда бемалол тиббий муолажалар қабул қилиши мумкин.

Яқиндагина мен ҳам соғлигимни бир оз тиклаш мақсадида шаҳримизнинг Шайхонтаҳур туманидаги 57-оилавий поликлиникага йўлланма олдим.

Поликлиникага киришим билан бу ердаги озодалик ва осойишталик эътиборимни ...а тортди. Катта-катта ту...рга ўтказилган турли-ту...илар эса поликлиника...йў кўркам ва шинам тус ...и. Иккинчи қаватга ...и. У ерда кўпгина хона ...аларнинг ибратли ...ворга осиб қўйил...шуларнинг ораси...нинг "Бемор ши...Сахиф...идан сўнг ўзини ...имадим, демак ...эмас" деган ...зим тушди. Ки...и...сўзларга ҳар ...л қилса, де-

Поликлиниканинг рўйхатга олиш бўлимида мени терапевт-шифокор Хайриниса Ғаниеваға тавсия этишди. Очиғини айтиш керак, ҳар бир бемор шифокор қабулига кираётганида, мени қандай кайфиятда кутиб олар экан, деган хавотирли ўй истаса-истамаса унинг хаёлидан кечади. Мен ҳам шундай ўй билан Хайриниса Ғаниева қабулига кирдим. Кирдим-у, ҳайратдан ёқа ушладим. Нега дейсизми? Унинг муомаласи, майин табассуми мени лол қолдирди. Кўринишидан жуда келишган, хушбичим бу аёл мени ўзининг эски қадрдонидек қарши олди. "Келинг, синглим, сизни нима безовта қилаяпти? Хавотир олманг. Сизга ҳозир муолажалар ёзаман, шуларни олсангиз, тез кунда ҳеч нарса кўрмагандек бўлиб кетасиз. Фақат муолажаларни олиб бўлганингиздан сўнг, албатта менга учрашинг. Мен сизнинг ҳолатингизни назорат қилиб боришим зарур".

Афтидан оддийдек туюлган бу сўзларда қандайдир сеҳр бор эди. Сабаби, бу сўзлар тил учида "айтилмади", балки чин юракдан чиқди. На-

хотки, деяман ўзимга-ўзим, шундай шифокорлар ҳам бор бўлса?

Кундалик муолажалардан сўнг мен ҳар гал Хайриниса опанинг илиқ, самимий сўзларини эшитиш илинжида унинг қабулига ошиқар эдим. Чиндан ҳам у мени ҳар сафаргидек илиқлик билан кутиб олар, унга хос бу фазилат нафақат мени, балки унинг қабулига кирган ҳар бир беморни тўлқинлантириб юборарди. Бу шифокордаги табиий гўзаллик оқиллик ва донолик билан уйғунлашиб кетган эди.

Бу аёлда чин инсонларга хос бўлган поклик, одамийлик, самимийлик, жонкуярлик каби фазилатларнинг барчаси мужассам эди.

"Яхши гап - жон озиғи", деганларидек, бу аёл нафақат мени, балки қабулига келган ҳар бир беморни шундай самимийлик ва очиқ чеҳра билан кутиб олар эди.

- Биласизми, бугун қабулимга рус миллатига мансуб кария келиб, "Қизим, бир неча йилдан бери ҳеч бир шифокор мени бундай кутиб олмаган эди", деб кўзига ёш олди.

Ахир, беморнинг дардига малҳам бўлмаган шифокорни қандай қилиб шифокор деб аташ мумкин, ўзингиз айтинг? - дейди Хайриниса опа суҳбатларимиздан бирида.

Дарҳақиқат, бу ерда даволанишим жараёнида ҳар бир шифокорнинг беморларга нисбатан ширинсўз ва ғамхўрлигига амин бўлдим. Бунда, шубҳасиз, поликлиника Бош шифокори Клара опа Расулованинг хизматлари катта, деб ўйлайман. Чунки ходимларнинг қай даражада аҳолига хизмат кўрсатиши кўп жиҳатдан раҳбарга ҳам боғлиқ-да.

Мен поликлиника шифокорларига ўз миннатдорчилигимни изҳор этар эканман, уларга узоқ умр, сиҳат-саломатлик ва ишларида улкан муваффақиятлар тилайман.

Шу ўринда айтмоқ жоизки, ҳар бир поликлиника шифокори 57-поликлиника жамоаси сингари В.Бехтеревнинг сўзларига амал қилсалар, ҳакимликнинг соғлом ва тетик бўлишида ўзларининг улкан ҳиссаларини қўшсалар ажаб эмас.

Наргиза АҲМЕДОВА

ЮТУҚЛИ БОШҚОТИРМА ҒОЛИБЛАРИ

Газетамизнинг ўтган сонида эълон қилинган ютуқли бошқотирмага мухлисларимиздан жуда кўплаб жавоблар олдик. Бизга энг тез ва тўғри жавоб йўллаган ТошДУ ўзбек филологияси факультетининг IV курс талабаси Саида Ямгирова, журналистлар Луқмон Бўриев, Акбарали Мамасолиев ҳамда савдо ходими Икром Ҳасанов ғолиб деб топилди.

Шунингдек, таҳририят Басира Саййид Али, Ғани Шодмонов, Беҳзод Турсунов,Саодат Абдуваиева ва бошқа мухлисларимизга бошқотирмага тўғри жавоб йўллаганликлари учун миннатдорчилик изҳор этади.

БОЙСУН ҲАНГОМАЛАРИ

Шу номли туркумдан

Ёзувчи Шукур Холмирзаев ҳар баҳор она юрти Бойсунга дам олишга борадилар. Одатда у кишига машҳур ёзувчилар, шоирлар ҳамроҳ бўлади. Баъзан... Шукур аканинг дўстларидан биттаъримтасининг Сурхондарё томон йўли тушса... албатта Бойсунга кириб ўтади.

Кунлардан бир кун ёзда Шукур аканинг дўстларидан бири Сурхондарёда меҳмон бўлиб, кечаси Бойсунга "қўниб" ўтган. Меҳмондорчиликдан "қизиб" келган меҳмонни Сакратма довонида кутиб олганлар. Албатта меҳмонни янада "қизитганлар". Меҳмон кафтда тургандай кўриниб турган Бойсуннинг тоғ ён-

бағридаги уйларида ёнаётган тизим-тизим чироқларини санаб чиқиб... Тошкентга келгач Шукур акани учратиб:

- Шукуржон! - дермиш, Бойсунга бордим. Ажойиб! Бойсунда 22 қаватли уйлар бор экан!

- Ҳмм! - дебди Шукур ака ажабланиб.

- Ишонмайсанми! - дермиш жаҳли чиқиб Шукур аканинг дўсти. - Ўз кўзим билан кўриб қаватларини санадим. Ўлай агар...

Х.Х.

Тўй-ҳашамлар, маъракa, маросим, тадбирлар учун замонавий дизайнда таклифномалар, чорлов варақалари тайёрлаймиз.
Тел: 144-19-76
144-69-65

Яккасарой туманидаги "Шарраш" "Sharrash" МЧЖ корхонаси тугатилади. Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб 1 ой муддат ичида қабул қилинади. Тел: 130-48-96

Тошкент шаҳри Дадажон Бекмирзаев номли 134-ўрта мактаб томонидан 1995 йил Хусанов Умид Турсунмуратович номига берилган АО № 007227 рақамли аттестат йўқолганлиги сабабли бекор қилинади.

Тошкент шаҳар Собир Раҳимов туманидаги "Систем КФЗ" хусусий корхонаси тугатилади. Даъво ва эътирозлар эълон чиққан кундан бошлаб икки ой муддат ичида қабул қилинади.
Мурожаат учун телефон: 144-69-65

Синглим Шарофат! Сени 18 баҳорни қаршилаганинг билан табриклайман! Узоқ умр, бахт-саодат тилайман!
Опанг Ибодат